

LINKKI – MUSEOT MEDIAKASVATTAJIKSI

MUSEOT & MEDIA- KASVATUS

Pauliina Kinanen (toim.)

MUSEOT & MEDIA- KASVATUS

Pauliina Kinanen (toim.)

Suomen museoliiton julkaisu 68

Teksti © Kirjoittajat

Ulkoasu: Inari Savola

Painopaikka: Arkmedia, 2015

ISBN 978-951-9426-47-1 (nid.)

ISBN 978-951-9426-48-8 (PDF)

ISSN 0355-1741

Opetus- ja kulttuuriministeriö

SISÄLLYS

4 ESIPUHE

5 JOHDANTO

9 NÄKÖKULMIA

- 10 Museot ovat ikkuna maailmaan, josta mediakasvatus ammentaa
- 12 Museot monilukutaidon oppimisen paikkana
- 18 Mediakasvatusta yhteistyössä museon kanssa

23 KESKUSTELUA

- 26 Museoiden & koulujen yhteistyö
- 27 Tekniikkaa vai ei?
- 28 VTS-menetelmän mahdollisuuksia

29 KOKEILUSSA

- 30 Kokeilussa
- 31 Viestimme ennen, tänään & huomenna -toimintamalli
- 37 Sallan sota- ja jälleenrakennusajan museo

40 Minä kuvassa -toimintamalli

42 Sinebrychoffin taidemuseo

46 Meidän media-arkku -toimintamalli

48 Suomen valokuvataiteen museo ja Helsingin Yhteislyseo

51 EVÄITÄ

- 52 Rooli
- 54 Näkökulma
- 55 Tavoitteet

59 TULEVAISUUS

60 Tulevaisuus

61 LÄHTEET & LIITTEET

- 62 Lähteet
- 64 Liite: Poimintoja Mennään museoon! -viikon mediakasvatustarjonnasta 2014

ESIPUHE

KÄDESSÄSI – TAI NÄYTÖLLÄSI – on *Linkki – museot mediakasvattajiksi* -hankkeen tuottama julkaisu, joka on suunnattu museoammattilaisille, opettajille ja mediakasvattajille. Museoammattilaisia julkaisun tarkoitus on innostaa aloittamaan tai kehittämään museon mediakasvatustyötä. Opettajien ja mediakasvattajien näkökulmasta julkaisu tarjoaa ikkunan museotyöhön ja rohkaisee yhteistyöhön museoiden kanssa. Julkaisu on sekä pohdiskeleva että käytännönläheinen ja toiveenamme on, että se toimisi inspiraation ja uusien ajatusten lähteenä sekä työkaluna käytännön työssä.

Julkaisun ovat kirjoittaneet Pauliina Kinanen (toimittaja) Suomen museoliitosta ja Reetta Nisonen Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seurasta. Tekstiä ovat sen eri vaiheissa kommentoineet Leena Tornberg Suomen museoliitosta ja Hanna Lämsä Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seurasta. Julkaisua varten tilattiin kolme artikkelia, joiden kirjoittajia ovat Sara Sintonen Helsingin yliopistosta, Mikko Hartikainen ja Minna Harmanen Opetushallituksesta sekä Riikka Tidenberg Saimaan mediakeskuksesta. Kiitämme heitä yhteistyöstä ja mielenkiintoisia näkökulmia avaavista artikkeleista.

Hankkeen aikana on tehty antoisaa yhteistyötä lukuisten ihmisten ja tahojen kanssa. Kiitos siis Leena Hannula, Sinebrychoffin taidemuseo, Kati Kivimäki ja Kristiina Huttunen, Forssan museo,

Elina Jokela ja Jarkko Sipola, Sallan sota- ja jälleerakennusajan museo, Pirjo Houtsonen ja opiskelijat, Helsingin yhteislyseo, Erja Salo, Suomen valokuvataiteen museo, Outi Putkonen, Tekniikan museo, Tuija Alariesto, Rovaniemen maakuntamuseo ja Arktikum, Sirpa Turpeinen, Jyväskylän taidemuseo, Mari Jalkanen, Kulttuurikasvatustyökeskus TAITTE, Mediakasvatuskeskus Metka, Minna Piirainen, Anniina Lundvall, Mediakasvatusseura, Anne Nilsson, Tiina Kallio, Kirsi Laakso, Teija Parkkinen. Lisäksi kiitämme hankkeen asiantuntijaryhmää, jonka jäseniä ovat Elina Eerola, Museopedagoginen yhdistys Pe-daali ry, Mikko Hartikainen, Opetushallitus, Leenu Juurola, Tekniikan museo, Kristiina Kumpulainen, Opettajankoulutuslaitos Helsingin yliopisto, Pertti Kuosmanen, Hollihaan koulu, Outi Penninkangas, Mediamuseo Rupriikki, Rauna Rahja, Mediakasvatusseura, Erja Salo, Suomen valokuvataiteen museo ja Riikka Tidenberg, Saimaan mediakeskus. Tämän julkaisun kielenhuollosta kiitämme Tanja Salosta Suomen museoliitosta.

Linkki – museot mediakasvattajiksi -hanketta on rahoittanut opetus- ja kulttuuriministeriö.

HELSINGISSÄ 23. 10. 2015

Kirjoittajat

JOHDANTO

JOHDANTO

TÄMÄN PÄIVÄN monimuotoisessa ja nopeasti muuttuvassa mediaympäristössä mediakasvatuksella on tärkeä tehtävänsä. Monet yhteiskunnan toimijat ovat viime vuosina kehittäneet omaa toimintaansa suhteessa mediakasvatukseen. Esimerkiksi kirjastoissa mediakasvatusta on kehitetty järjestelmällisesti usean vuoden ajan.¹ Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa julkaisussaan *Hyvä medialukutaito. Suuntaviivat 2013–2016*, että yleinen keskustelu ja tietoisuus medialukutaidosta ovat lisääntyneet ja mediakasvatuksen toimijakenttä on laajentunut varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja koulujen ohella yleisiin kirjastoihin, nuorisotyöhön ja kulttuurialalle.² Julkaisussa visioidaan tulevaisuuden mediakasvatusta ja medialukutaitoa seuraavasti:

Suomesta kehittyy yhteiskunta, jossa medialukutaitoa arvostetaan ja medialukutaidon merkitys ymmärretään yhä paremmin. Hyvää medialukutaitoa arvostava yhteiskunta panostaa nykyistä vahvemmin mediakasvatukseen.³

Mediakasvatusta ja medialukutaitoa on määri-

teltty monin tavoin. Kaisa Myllylä on esittänyt Mediakasvatusseuran blogissa määritelmän, jossa mediakasvatuksen ja medialukutaidon suhde kiteytyy oivallisella tavalla.

Mediakasvatus on käsite, joka pitää minut hereillä öisin. En tiedä mitä se perimmiltään tarkoittaa, koska se pitää sisällään kaksi suurta, joltain osin vastakkaista asiakokonaisuutta: media ja kasvatust. Helpotusta tuskaani tuo jako kahteen määritelmään: mediakasvatus on kasvatusta mediasta sekä kasvatusta median avulla. Tavoitteena on medialukutaito.⁴

Museoilla on laissa määritelty opetus- ja tiedonvälitystehtävä⁵, jota ne toteuttavat muun muassa tuottamalla kouluille suunnattuja opastuksia, työpajoja ja tapahtumia. Linkki – museot mediakasvattajiksi -hankkeen lähtökohtana oli huomio siitä, että aktiivisesta kasvatustoiminnasta huolimatta museot eivät ole hahmottaneet tarpeeksi hyvin rooliaan ja mahdollisuuksiaan mediakasvattajina. Museoiden mediakasvatuksen tavoitteita ei ole virallisesti määritelty, eikä mediakasvatukseen liittyvän osaamisen kehittämiseen ole

panostettu määrätietoisesti. Myöskään muut mediakasvatuksesta vastaavat toimijat eivät ole huomioineet kaikkia museoiden tarjoamia mahdollisuuksia.

Linkki – museot mediakasvattajiksi -hankkeen tavoitteena oli museoiden aseman vakiinnuttaminen mediakasvattajina lisäämällä museoiden ja muiden mediakasvatuksen toteuttajien molemminpuolista tietämystä toistensa toiminnasta ja yhteistyömahdollisuuksista. Lisäksi tavoitteena oli tukea museohenkilökunnan mediakasvatusvalmiuksia ja sen myötä vahvistaa alle 12-vuotiaiden lasten kriittistä medialukutaitoa ja mediataitoja.

Tämä julkaisu on yksi hankkeen tuloksista. Julkaisun lisäksi hankkeessa on kartoitettu museotyöntekijöiden näkemyksiä museoiden mediakasvatuksesta, järjestetty museotyöntekijöille, opettajille ja mediakasvattajille suunnattua koulutusta seminaarien ja työpajojen muodossa sekä kerätty tietoa ja jaettu sitä verkon välityksellä. Seminaareissa ja messuilla on myös luotu yhteyksiä opetusalaan ja mediakasvattajiin. Ennen tätä julkaisua hanke on tuottanut museoiden mediakasvatuksen tilaa analysoivan selvityksen *Ensiksi tahtoa, sitten osaamista & välineitä. Selvitys museoiden mediakasvatuksesta 2014*, jonka kirjoittajana toimi Leena Tornberg.⁶ Selvityksessä museon mediakasvatus määriteltiin seuraavasti:

Museon mediakasvatus on tietoista, tavoitteellista ja suunnitelmallista kasvatustoimintaa museossa. Pedagogisia menetelmiä hyödyntäen käytetään erityisesti niitä mediavälineitä (museon perustoinnot⁷), jotka ovat museolle tyypillisiä verrattuna

muihin mediaympäristöihin. Toiminnalla edistetään ja vahvistetaan museokävijöiden valmiuksia ja taitoja mediakulttuurissa elämiseen.⁸

Tämän julkaisun ilmestymisen yhteydessä hanke järjestää seminaarin, jossa esitellään hankkeen tuloksia ja pohditaan museoiden mediakasvatuksen tulevaisuutta. Lisäksi museoiden mediakasvatukseen liittyvää materiaalia kootaan uudelle verkkosivustolle, joka on suunnattu niin ammattilaisille kuin kaikille museoista ja mediakasvatuksesta kiinnostuneille.

Luvussa *Näkökulmia* esitellään kolme erilaista lähestymistapaa teemaan. Yliopistonlehtori ja tutkija Sara Sintonen tarkastelee artikkelissaan museota ikkunana maailmaan, josta mediakasvatus ammentaa. Näkökulma on yleinen ja pohdiskeleva. Opetusneuvokset Mikko Hartikainen ja Minna Harmanen puolestaan tuovat mukaan hallinnon ja kehittämistyön näkökulman artikkelissaan, joka käsittelee uusia opetussuunnitelmia ja niissä esiintyvää monilukutaidon käsitettä suhteessa museoihin oppimisympäristöinä. Mediakasvattaja Riikka Tidenbergin artikkelissa on vahva käytännön toiminnan lähestymistapa. Artikkelit kuvaavat mediakasvattajan ja museoiden yhteistyömahdollisuuksia.

Luvuissa *Keskustelua ja Kokeilussa* tarkastellaan museoiden mediakasvatusta Linkki-työpajoissa käytyjen keskusteluiden kautta ja kuvataan käytännönläheisesti hankkeessa toteutettuja mediakasvatuskokeiluja: niiden tavoitteita, toimintatapoja, tuloksia ja kehittämiskohteita. Kokeiltuja toimintamalleja suunniteltiin syksyllä 2014 hankkeen järjestämissä työpajoissa yhdessä opet-

1 Ks. esimerkiksi Mediakasvatus yleisissä kirjastoissa. Suosituksia ja suuntaviivoja. Suomen kirjastoseura.

2 Hyvä medialukutaito. Suuntaviivat 2013–2016. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2013:11, 7.

3 Ibid., 24.

4 Myllylä Kaisa, Moniammatillinen yhteistyö kansalaisjärjestöissä on mediakasvatuksen kivijalka, Mediakasvatusseuran blogi 2.12.2014, <http://www.mediakasvatus.fi/moniammatillinen-yhteistyö-kansalaisjärjestöissä-on-mediakasvatuksen-kivijalka/>

5 Museolaki 729/1992, 1§.

6 Tornberg 2015.

7 Yleisötyö, näyttelytoiminta, kokoelmatoiminta, museopedagoginen toiminta, museon viestintä, markkinointi, tutkimus. Ks. Tornberg 2015, 18.

8 Tornberg 2015, 34.

tajien, museotyöntekijöiden, mediakasvattajien, varhaiskasvattajien ja muiden ammattilaisten kanssa. Kunkin toimintamallin kohdalla esitetään mitä kohtia esiopetuksen ja perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteissa ne toteuttavat.

Luvussa *Eväitä* hahmotellaan viitekehystä ja apuvälineitä, joiden avulla museossa voidaan suunnitella mediakasvatuksellista toimintaa. Jul-

kaisun viimeisessä luvussa *Tulevaisuus* vedetään lankoja yhteen ja esitellään hankkeen tärkeimpiä johtopäätöksiä. Lisäksi pohditaan millaiselta museoiden mediakasvatuksen tulevaisuus näyttää. Julkaisun liitteenä on koonti vuonna 2014 järjestetyn Mennään museoon! -viikon mediakasvatusteemaisista tapahtumista ja työpajoista.

NÄKÖKULMIA

Sara Sintonen

MUSEOT OVAT IKKUNA MAAILMAAN, JOSTA MEDIAKASVATUS AMMENTAA

*Mediakasvatuksen näkökulmasta erilaiset museot ovat monessa mielessä kiehtova asia ja täynnä mahdollisuuksia. Pohdin tässä tekstissä mediakasvatuksen tavoitteita museoissa ja museon mediakasvatuksen erityispiirteitä. Tarkastelen, mitä mediakasvatus on, ja sovitan sitten ajatuksia museomaailmaan. Korostan kuitenkin jo aluksi, että museo on moninainen ilmiö ja museot ovat itse parhaita oman toimintansa asiantuntijoita, joten pyrki-
mykseni on lähinnä innostaa ja auttaa museoita löytämään oma paikkansa mediakasvatuksen kentällä.*

ENSIMMÄISENÄ MIELEENI tulee kysymys, miksi museot kokevat mediakasvatuksen tarpeelliseksi ja haluavat osallistua mediakasvatustalkoisiin. Luonnollisinta tämä lienee museoissa, joilla itsellään on jokin kytkös mediaan ja mediakulttuuriin. Ajatellaan vaikkapa Suomen valokuvataiteen museota: Mikä sen asiantuntevampi yhteisö esimerkiksi dokumentaarisen kuvan ja kuvajournalismin tutkiskeluun? Tai mediakasvatusta Päivälehdessä museossa – totta kai! Päivälehdessä museo onkin jo pitkään tehnyt mediakasvatustyötä tarjoamalla mahdollisuutta tutustua sanomalehtien avulla sekä mediaan ja sen muuttuvaan rooliin että historian käännekohtiin ja yhteiskunnan muuttumiseen. Entä

ne museot, joiden aihepiiri liittyy johonkin aivan muuhun? Mitä mediakasvatuksellista voisi tarjota esimerkiksi Apteekkimuseo tai Ilmatorjuntamuseo?

Mediakasvatus on mediavastaanottamisen ja -tuottamisen harjaannuttamista. Näitä taitoja kutsutaan medialukutaidoiksi. Taidot ovat erittäin tärkeitä tässä yhteiskunnallisen kehityksen vaiheessa, mediayhteiskunnassa. Mediayhteiskunnassa media on vahvasti läsnä sekä yksityisen ihmisen elämässä että koko yhteiskunnassa. Mediakulutusta on entisestään vain lisännyt erilaisen mobiilipäätteiden suosio, ja mediasisältöjä voi nykyään tuottaa kuka tahansa. Medialukeminen ei täten tarkoita yksin sisältöjen vastaanottamis-

ta ja kuluttamista, vaan osallistumista erilaisten mediasisältöjen tuottamiseen, jakamiseen, kiertämiseen ja käsittelyyn eri mediateknologioita käyttäen. Mediasisältöjen hyödyntäminen on nykyisin erityisen suosittua digitaalisissa toimintaympäristöissä ja alustoilla kaikenikäisten ihmisten keskuudessa.

Digitaalisten kulttuurien yksi mielenkiintoinen, ja samalla haastavin, piirre onkin lähes kenen tahansa ulottuvilla oleva mahdollisuus julkaisemiseen ja siten myös julkisuuteen. Esimerkiksi internet on julkaisukanavineen yhä useamman ulottuvilla, ja monella tuntuukin olevan paljon kerrottavaa ja näytettävää. Puhutaan käyttäjälähtöisestä kulttuurista, jonka miellän yhdeksi osallisuuden kulttuuriseksi muodoksi. Miten museot ovat osa osallisuuden ja jakamisen kulttuuria?

Mediavastaanottaminen ja -tuottaminen koostuvat monista eri osaamisen ja taidon alueista. Jo pelkästään käsitteellä *media* viitataan moneen asiaan: media on eri välineitä ja tapoja välittää ja jakaa sisältöä sekä kuvata, kertoa ja luonnehtia asioita ja ilmiöitä. Sillä, joka tuottaa kiinnostavaa tietoa tai muuta sisältöä, on yleensä taito hallita mediakerronnan keinoja. Vaikka monesti tuntuu, että ainoastaan nopeus ja pinnallisuus merkitsevät, tarvetta on myös syvällisemmin pohditulle ja ajatuksella tuotetulle sisällölle.

Miten museo voi osaltaan harjaannuttaa kenen tahansa mediavastaanottamista ja -tuottamista? Kuten totesin, se käy luontevimmin museoissa, joilla itsellään on jokin kytkös mediaan ja mediakulttuuriin. Tällaisissa museoissa voidaan edistää mediayhteiskunnan hahmottamista, ymmärrystä mediahistoriasta, tuottaa digitaalisen kulttuurin osallisuutta sekä suunnata rooleja, merkityksiä ja arvoja esimerkiksi tarinoiden ja esineiden kautta. Tämä tukee kriittistä suhtautumista. On järkevää tarjota kävijöille valmiita kokonaisuuksia, joita on mietitty myös pedagogiselta kannalta, mutta kaikkea ei tarvitse

tarjoilla valmiina. Kävijän näkökulmasta on myös hauskaa oivaltaa ja keksiä itse. Tämä tukee luovaa suhtautumista.

Kiehtova ajatus on myös se, että museo löytää omasta sisällöstään jonkin yhtymäkohdan tai linkin ajankohtaiseen mediakulttuuriin ja järjestää tämän puitteissa esimerkiksi työpajoja, teemapäiviä tai muita tapahtumia. Minkälainen tilaisuus mahtaisi olla vaikkapa jonkin kotiseutumuseon järjestämä reality-päivä tai muinaiset selfiet -tapahtuma?

Yksi tärkeimmistä mediavastaanottamiseen ja -tuottamiseen liittyvistä näkökulmista on kyky ajatella kriittisesti. Kriittisyys kulkee käsi kädessä vastuuntunnon kanssa. Kriittisyys, joka on ennen kaikkea ajattelun ja arvioinnin taito ja asenne, ulottuu myös eettiselle tasolle. Kriittisellä ja vastuuntuntoisella, mutta ei liian vakavalla asenteella on paikkansa aikamme digitaalisen kulttuurin kehittämisessä. Museot voivat omalla esimerkillään vaikuttaa.

Mediakasvatus museoissa voi myös tuoda museoita lähemmäksi yleisöä. Museo herättää helposti mielikuvan arvokkaasta, hienostuneesta ja hieman vaikeasti lähestyttävästä paikasta. Palvellakseen yhteiskuntaa ja sen kehitystä entistä paremmin erityisesti digitaalisen mediakulttuurin aikakaudella, museoiden olisi otettava paikkansa mediakasvatuksen kentällä yhteisöllisyyden rakentajina, sisällön tuottajina ja mediakulttuurisina vaikuttajina. Ei vain järjestämällä mediakasvatustoimintaa, vaan myös ottamalla itse rooli mediatoimijana.

Museot eivät kerro vain menneestä ajasta, ja vaikka kertoisivatkin, ne voivat tehdä sen tulevaisuuteen katsovalla tavalla. Mediakasvatus on tulevaisuuteen orientoitumista sekä tulevaisuuden tekemistä ja toteuttamista. Se voi olla matka kohti eettisesti kestävämpää, kulttuurisesti moninaisempaa ja yhteisöllisesti rakentavampaa yhteiskuntaa.

Mikko Hartikainen & Minna Harmanen

MUSEOT MONILUKUTAIDON OPPIMISEN PAIKKANA

Kouluissa tehdään parhaillaan tulevaisuutta rakentavaa opetussuunnitelmatyötä, sillä Suomen kaikissa peruskouluissa ja lukioissa otetaan käyttöön uudet opetussuunnitelmat 1.8.2016 alkaen. Artikkelimme tavoite on kannustaa museoita näkemään uudet opetussuunnitelmat innostavana mahdollisuutena museopedagogiikan ja kouluyhteistyön kehittämiseen. Artikkelissa avataan lyhyesti perusopetuksen arvoperustaa, laaja-alaista osaamista ja monialaisia oppimiskokonaisuuksia sekä lukion osalta aihekokonaisuuksia. Tarkastelemme kirjoituksessa erityisesti kasvattajia puhuttavaa monilukutaitoa sekä sen ja mediakasvatuksen suhdetta.

Kulttuurisesti moninainen maailma nähdään rikkautena

Yleissivistävä koulun arvoperusta rakentuu moninaiselle suomalaiselle kulttuuriperinnölle. Se on muodostunut ja muotoutuu eri kulttuureiden vuorovaikutuksessa. Niin perusopetuksen kuin lukion opetus tukee jokaisen oppilaan kulttuuri-identiteetin rakentumista ja kasvua aktiivisiksi toimijoiksi sekä kiinnostusta muita kulttuureita kohtaan. Näin opetus vahvistaa luovuutta, kunnioitusta ja vuorovaikutusta ihmisten ja yhteisö-

jen välillä, mikä luo pohjaa kulttuurisesti kestäväälle kehitykselle.

Oppilaiden identiteettien, maailmankuvan ja katsomusten rakentaminen ja tukeminen tulisi ottaa nyt myös museoiden pedagogisen toiminnan lähtökohdaksi. Arvokasvatuksen merkitystä ei voi korostaa liikaa maailmassa, jossa monikanavainen 24/7-tiedonvälitys, sosiaalinen media ja omaehtoinen oppiminen rakentavat osaltaan

lasten ja nuorten arvomaailmaa. Ydinkysymys kuuluukin, miten Suomen valtakunnalliset, maakunta-, erikois- ja kotiseutumuseot voivat tukea koulujen arvokasvatusta ja tulevaisuudessa tarvittavaa laaja-alaista osaamista ja samalla hyvän elämän rakentamista?

Oppimiskäsitys todeksi toimintakulttuurissa, oppimisympäristöissä ja työtavoissa

Oppimista edistävän **toimintakulttuurin** lähtökohdaksi on, että koko koulu toimii oppivana

YLLÄ: Laaja-alainen osaaminen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa 2014.

yhteisönä ja kannustaa kaikkia jäseniään oppimiseen. Koulu nähdään osana kulttuurisesti muuttuvaa ja monimuotoista yhteiskuntaa, jossa paikallinen ja globaali limittyvät. Identiteetit, kielet, uskonnot ja katsomukset ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Kouluyhteisössä arvostetaan ja hyödynnetään kulttuuriperinnön sekä oman ja lähiympäristön kulttuurien monimuotoisuutta. Koulu tutustutaan perinteisiin ja uudistuviin kulttuuritraditioihin, keskustellaan erilaisista

ajattelu- ja toimintatavoista sekä luodaan uusia tapoja toimia yhdessä.

Esi- ja perusopetuksen perusteet ankkuroituvat **laaja-alaiseen osaamiseen**, jolla tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Oppimisen ytimessä on näin kaikkia oppiaineita yhdistävä laaja-alainen osaaminen. Seitsemän laaja-alaisen osaamisen alueen tavoitteet on annettu jokaiselle vuosiluokkakokonaisuudelle (1–2, 3–6 ja 7–9), ja ne ovat osittain yhteneviä. Laaja-alaisen osaamisen alueita ovat *ajattelu ja oppimaan oppiminen, kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu, itsestä huolehtiminen ja arjen taidot, monilukutaito, tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen, työelämätaidot ja yrittäjyys sekä osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen*. Tutkiva ja luova työskentely sekä yhdessä tekeminen edistävät oppimaan oppimisen taitoja. Laaja-alainen osaaminen on kytketty oppiaineiden kuvauksissa jokaiseen opetukselle asetettuun tavoitteeseen. Siten laaja-alaista osaamista opiskellaan ja arvioidaan osana oppiaineiden opetusta.

Lukion perusteissa laaja-alaisen osaamisen sijaan annetaan kuusi aihekokonaisuutta, jotka ovat osa kaikkien oppiaineiden ja uusien teemaopintojen opetusta. Valtakunnallisina syventävinä kursseina tarjottavat teemaopinnot ovat eri tiedonaloja yhdistäviä opintoja. Aihekokonaisuudet ovat oppiainerajat ylittäviä laaja-alaisia osaamisalueita ja teemoja, jotka on otettu huomioon kaikkien oppiaineiden kuvauksissa. Aihekokonaisuuksia ovat esimerkiksi *aktiivinen kansalaisuus, kulttuurien tuntemus ja kansainvälisyys* sekä *monilukutaito ja mediat*. Koulutuksen järjestäjä voi hyväksyä opetussuunnitelmaan myös muita aihekokonaisuuksia. Ne johdattavat analysoimaan niin nykyajan kuin menneisyyden ilmiöitä ja näkemään asioiden välisiä yhteyksiä. Lisäksi aihekokonaisuudet mahdollistavat osaamisen jakamisen, vertaisoppimisen, ajattelun ja ongelmanratkaisun taitojen kehittymisen.

Perusopetuksen ja lukion perusteet kannustavat laajentamaan oppimisympäristöjä koulun ulkopuolelle hyödyntämällä yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa. Lukiossa voidaan tarjota monipuolisesti myös mahdollisuuksia itsenäiseen ja etäyhteyksiä hyödyntävään opiskeluun. Perusopetuksessa kerhotoiminta voidaan suunnitella ja toteuttaa hyödyntämällä yhteistyötä paikallisten toimijoiden kanssa.

Oppilaiden osallisuus ja yhteistyölle rakentuva kulttuurikasvatussuunnitelma

Uusien opetussuunnitelmien keskeinen periaate on lisätä lasten ja nuorten osallisuutta opetuksen suunnittelussa ja ottaa huomioon heidän omat kiinnostuksen kohteensa. Oppimisympäristöjen monipuolistamisen lisäksi opetussuunnitelmat kannustavat käyttämään myös vaihtelevia työtapoja, kuten tutkivaa oppimista, elämyksellisyyttä ja tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäviä menetelmiä. Oppilaiden osallistaminen ja vaihtelevat työtavat tulisi ottaa ohjenuoraksi myös museopedagogiikan käytäntöjä suunniteltaessa ja tarkasteltavia sisältöjä valittaessa.

Kulttuuritoimijoiden kanssa tehtävää yhteistyötä kannustetaan kehittämään perusopetuksen opetussuunnitelmaa mahdollisesti täydentävän **kulttuurikasvatussuunnitelman** avulla. Monissa kunnissa on jo käytetty kulttuurikasvatussuunnitelmia, joilla jäsenetään tavoitteellisesti koulun, kulttuurilaitosten ja muiden paikallisten toimijoiden yhteistyötä. Suunnitelmaan voidaan kirjata eri tavoin näkyväksi yhteistyön muodot ja sisällöt (mm. museokäynnit, yhteisprojektit, median keinot ja ympäristöt, vaihtoehtoiset teemat) sekä niiden kytkeytyminen esimerkiksi monilukutaidon oppimiselle asetettuihin tavoitteisiin oppiaineiden ja monialaisten oppimiskokonaisuuksien opetuksessa.

Kulttuurikasvatussuunnitelman tarkoituksena on osallistaa lapset ja nuoret tasavertaisesti

oman lähiympäristönsä kulttuuriin, kulttuuriperintöön ja taiteeseen. Paikallisista lähtökohdista kehitetyt mallit osoittavat, että kulttuurikasvatussuunnitelma voi tukea merkittävästi koulun kasvatus- ja opetustehtävän toteuttamista. Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama *Kulttuurivoltti-hanke 2015–2016* tuottaa kunnille käytännönläheisen työkalun kulttuurikasvatussuunnitelmien laatimiseksi. Lisäksi hanke tukee erilaisten paikallisten mallien ja käytäntöjen keilua ja käynnistämistä. Hankkeen keskiössä on käytännönläheinen ja innostava opasmateriaali, jonka ympärille hanke järjestää valtakunnallisesti kattavan työpajakiertueen vuonna 2016.

Mikä ihmeen monilukutaito?

Kulttuuriin sen laajassa merkityksessä katsotaan sisältyvän kaikki tavat, joilla ihmiset luovat merkityksiä ja ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Merkityksen antamisen tapojen rikkaus ja monimuotoisuus edellyttää taitoa ymmärtää erilaisia merkkijärjestelmiä. Näitä kaikkia järjestelmiä voidaan kutsua kieliksi. Niillä viitataan yhtä lailla verbaaleina (puhuttuna, kirjoitettuna) tai non-verbaaleina (ääninä, liikkeinä, kuvina) ilmeneviin kieliin. Kielille on yhteistä, että niiden symbolit edustavat kuvaamiaan kohteita. Todellisuuden ilmiöt esitetään uudelleen käyttämällä vakiintuneita esittämistapoja käytäntöineen ja sääntöineen. Myös tekstien esittämismuodot vaihtelevat esimerkiksi käsinkirjoitetusta runosta audiovisuaaliseen tallenteeseen, valokuvaan, kolmiulotteiseen veistokseen tai paperiseen sanomalehteen.

Opetussuunnitelman perusteissa määritelty laaja-alaisen osaamisen kokonaisuus, **monilukutaito, on taitoa tulkita, tuottaa ja arvottaa erilaisia tekstejä**. Monilukutaidon tavoitteissa viitataan edellä kuvattuun laajaan tekstikäsitteeseen, jonka mukaan eri tiedonaloilla on oma kielensä ja siten myös oma esitystapansa. Erilaisilla teksteillä välitetään yksilöllisiä ja kulttuurisia merkityksiä

oppiaineille ominaisten esittämistapojen avulla. Erilaisten lukutaitojen ja siten monilukutaidon oppiminen on elinikäinen prosessi, joka toteutuu niin koulussa kuin informaaleissa ympäristöissä.

Monilukutaito ankkuroituu kulttuurin ja kielen suhteeseen. Tekstit edustavat erilaisia tietämisen tapoja ja siten erilaisia näkökulmia todellisuuden tutkimiseen. Tekstit ja merkitykset muodostuvat yhteisöissä, sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ja eri tiedonaloilla eri tavoin. Teksteillä tarkoitetaan verbaalisten, visuaalisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä ennen kaikkea näiden yhdistelmien avulla esitettyä tietoa. Tietoa tuotetaan käyttämällä samanaikaisesti erilaisia esitystapoja, koska kullakin symbolijärjestelmällä on omat keinonsa ja siten myös rajoituksensa. Siksi onkin tärkeää, että kaikessa opetuksessa oppilaita ohjataan tutkimaan todellisuuden ilmiöitä rinnakkaisia esitystapoja käyttämällä.

Monilukutaito on erilaisten lukutaitojen kattokäsite, jonka sisään **medialukutaito** yhtenä lukutaitona kuuluu. Tämän päivän mediateksteille on ominaista, että ne ovat eri tavoin multimodaalisia, kuvaa, ääntä, kirjoitusta tai liikettä yhdisteleviä kokonaisuuksia. Medialukutaidon kehittäminen perustuu ennen kaikkea oppilaille merkityksellisiin mediaympäristöihin, yhteisöihin ja sisältöihin. Esi- ja perusopetuksessa medialukutaito ankkuroituu laaja-alaisen osaamisen alueista keskeisimmin monilukutaitoon, mutta myös tieto- ja viestintäteknologisen osaamiseen sekä kulttuuriseen osaamiseen, vuorovaikutukseen ja ilmaisuun. Lukiokoulutuksessa medialukutaito on osa aihekokonaisuutta *Monilukutaito ja mediat*. Aihekokonaisuus syventää käsitystä monilukutaidosta ja medioista sekä niiden kulttuurisesta merkityksestä.

Hyvä monilukutaito edellyttää taitoa ymmärtää erilaisia tietämisen tapoja ja niiden välisiä suhteita. Monilukutaidon tavoitteena on, että oppilaat oppivat esittämään tietoa eri oppiaineil-

le tyypillisten tapojen avulla ja niitä yhdistellen. Oppimaan oppimisen kannalta on keskeistä, että oppilaat osaavat myös tuottaa ja tulkita tietoa kuhunkin tilanteeseen tai tarpeeseen parhaiten sopivalla tavalla. Monilukutaitoon kuuluvat myös tiedon valinnan, arvottamisen ja arvioinnin taidot kuuluvat monilukutaitoon sekä niihin liittyvä eettinen pohdinta. Näin monilukutaito on myös keskeinen monialaisille oppimiskokonaisuuksille perustuvan opetuksen käsite.

Opetuksen eheyttäminen luo yhteyksiä oppiaineiden välille

Perusopetuksen eheyttämisen lähtökohtana ovat edellä mainitulle laaja-alaiselle osaamiselle, kuten monilukutaidolle, asetetut tavoitteet. Eheyttämisen konkreettisia työkaluja ovat monialaiset oppimiskokonaisuudet, joiden kautta todellisuuden ilmiöitä ja teemoja tarkastellaan oppiainerajat ylittäen, tavoitteellisesti ja pitkäkestoisesti. Oppimiskokonaisuudet ovat oppiaineiden yhteistyöhön perustuvia opiskelujaksoja, joissa hyödynnetään koulun kaikkea toimintaa ja yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa. Perusteet edellyttävät, että myös oppilaat osallistuvat oppimiskokonaisuuksien suunnitteluun. Oppimiskokonaisuuksien nimet, tavoitteet ja sisällöt päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa. Jokaisen oppilaan opintoihin tulee sisältyä vähintään yksi monialainen oppimiskokonaisuus lukuvuodessa.

Lukio-opetuksen eheyttämisen tueksi perusteissa annetaan nyt teemaopinnot, jotka ovat eri tiedonaloja yhdistäviä opintoja. Valtakunnallisina syventävinä kursseina tarjottavat teemaopinnot kehittävät taitoja hahmottaa ja ymmärtää yksittäistä oppiainetta laajempia kokonaisuuksia. Teemaopintojen kurssit ovat nimeltään *Moniteinen ajattelu*, *Tutkiva työskentely teknologialla* ja *Osaaminen arjessa*. Lukion opetussuunnitelman perusteet tarjoavat myös ensi kertaa valtakunnal-

lisia soveltavia kursseja, joihin kuuluvat *taiteiden väliset kurssit*. Mikäli lukio tarjoaa näitä kursseja, ne tarkennetaan ja konkretisoidaan opetussuunnitelmassa. Taiteiden väliset kurssit yhdistävät eri taiteenaloja ja syventävät taideaineiden opetusta. Nämä kurssit luovat myös uusia mahdollisuuksia yhteistyölle ulkopuolisten toimijoiden, kuten museoiden, kanssa. Taiteiden väliset kurssit ovat nimeltään *Monिताiteellinen musiikkiprojekti*, *Nykytaiteen keinoin* ja *Taidetta kaikilla aisteilla*.

Museot monilukutaitoa ja laaja-alaista osaamista edistämässä

Museot ovat luontevia oppimisympäristöjä monilukutaidon oppimiseen eri oppiaineissa, perusopetuksen oppimiskokonaisuuksissa ja lukion teemaopinnoissa. Museot voivat laajentaa koulun oppimisympäristöjä ja mahdollistaa erilaisia tekemällä oppimisen tapoja mm. draaman, luonnosten, kuvien, muistiinpanojen, tieto- ja viestintätekniikan keinoin. Museot voivat yhteistyössä opetustoimen asiantuntijoiden kanssa kehittää museopedagogista aineistoa, jolla tuetaan uusien perusteiden käyttöönottoa kouluissa. Kannustamme Suomen museoita koulujen yhteistyökumppaneina tukemaan opetussuunnitelmien toimeenpanoa nykyistäkin monipuolisemmin.

Museoyhteistyön suunnitelmallisuutta ja konkretisointia voi tukea edellä kuvattu koulun kulttuurikasvatussuunnitelma. Ensiarvoista on luoda yhteistyölle toimivat ja kestävät rakenteet. Erityistä huomiota olisi kiinnitettävä siihen, ettei museoyhteistyötä nähtäisi ylimääräisenä toimintana, joka toteutetaan muun opetuksen lisäksi, vaan museokäynti olisi osattava nivoa luontevaksi osaksi tavoitteellista opetusta. Siksi museopedagogiikan suunnittelussa paikallisten opetussuunnitelmien tuntemus ja yhteistyö koulujen kanssa on välttämätöntä. Museolla voi olla myös ns. kummikouluja. Museot voivat lisäksi tuottaa yhteistyössä pedagogista materiaalia kouluille

ja näin tukea niiden opetus- ja kasvatustehtävää monipuolisesti.

Keskeistä museokäynnissä on kytkeä vierailu niin oppiaineen kuin laaja-alaisen osaamisen tavoitteelliseen oppimiseen. Oppilaita osallistamalla, erilaisia tiedon tuottamisen tapoja monipuolisesti käyttäen tuettaisiin parhaiten monilukutaidon kehittymistä. Näyttelyihin liittyvissä työpajoissa voidaan esimerkiksi keskustella eri aistien tuottamista havainnoista ja tuntemuksista. Työpajoissa voidaan rohkaista ja ohjata tiedon tuottamisen eri tapojen rinnakkaiseen käyttöön. Oppilaat voivat tehdä kuvia, kirjoittaa tai esittää muilla tavoin tulkintojaan näyttelystä. Miksei oppilaille voitaisi myös antaa tehtäväksi oman opastuksen suunnittelu ja toteutus museopedagogin ja oman opettajan ohjaamana? Oppimisen museossa tulisi tarjota uusia näkökulmia ja elämyksiä ja kannustaa vuorovaikutukseen ja

pohdintaan kulttuuriympäristössä ilmenevistä arvoista.

Verkko ja digitaalisuus tarjoavat museon ja koulun yhteistyölle monia sellaisia mahdollisuuksia, joita ei ole vielä hyödynnetty. Laadukaiden digitaalisten sisältöjen, toimintatapojen ja ympäristöjen kehittämisessä tarvitaan varmasti nykyistä enemmän museoverkoston yhteistyötä. Tiedon digitaalisten esittämismuotojen hyödyntäminen palvelisi varmasti myös museoiden mediakasvatuksellisen tehtävän toteuttamista. Virtuaalinen museokäynti voi myös täydentää ja syventää vierailua, joten erityistä huomiota kannattaakin kiinnittää museoiden verkkosivujen aineistoihin. Museokokoelmien esittelyn lisäksi verkkomateriaaliin voisi liittää myös mahdollisuuden kommentoida näyttelyjä ja siten jakaa oppilaiden omia kokemuksia ja tuotoksia. Tämä tukisi erityisesti juuri monilukutaidon oppimista.

Riikka Tidenberg

MEDIAKASVATUSTA YHTEISTYÖSSÄ MUSEON KANSSA

Olen työskennellyt nelisen vuotta Saimaan mediakeskuksessa Varhaiskasvatuksen mediapedagogina ja saanut sitä kautta toimia lastenkulttuurikeskus Metkun Kulttuuripolku-työpajojen vetäjänä. Metkun myötä aukesi mahdollisuus päästä tekemään yhteistyötä Lappeenrannan Etelä-Karjalan taidemuseon kanssa. Nyt olemme tehneet kolme vuotta yhteisiä projekteja.

TALVELLA VUONNA 2012–2013 pidimme yhteisiä mediataidepajoja neljäsluokkalaisten kulttuuripoluissa. Työpajoissa tutustuttiin osallistavaan *Muisku!*-näyttelyyn. Neljäsluokkalaiset saivat osallistua ja tuntea *Muiskussa* erilaisia muistoja ja tunteita. Pajoissa he työstivät muun muassa koko luokan yhteisen tunneteoksen, joka koostettiin lopuksi elokuvamuotoon.

Työpajassa lapset tekivät kaksi tehtävää. Ensimmäisessä mietittiin erilaisia tunteita ja sitä, miltä ihminen näyttää eri tunnetiloissa. Sen jälkeen lapset ikuistivat haluamansa tunnetilan omasta muistostaan parityöskentelynä digitaalikameran avulla. Valokuviiin sai valita taustaksi mieluisen näyttelyteoksen ja käyttää *Koti*-taideteoksen vaatteita rekvisiittana. Saimaan mediakeskus koosti kuvista yhteisöllisen teoksen, jonka

ryhmä sai myöhemmin muistoksi. Elokvateos oli mahdollista asettaa julkisesti esille.

Toisessa tehtävässä jokainen oppilas leikkasi palan *Oon ollut täällä* -taideteoksesta. Paloista koostettiin kollaasi suurelle pahville. Kaikkien työpajaan osallistuneiden ryhmien kollaaseista animoitiin elokuva, jonka opettajat saivat käyttöönsä luokkaansa varten.⁹

Vuonna 2014 keväällä osaan pajoista liitettiin myös Plan-järjestön hanke. Pääsimme osallistumaan museon kanssa Plan Suomen koordinoimaan *Media- ja taidekuvan lukutaidon edistäminen ja lapsen oikeudet – innovatiivisia toi-*

⁹ Animaation voi katsoa myös internetissä sivulta <http://molla.ejuttu.fi/videojuttu/muisku-museolla>. Aiheesta lisää kuvia <http://molla.ejuttu.fi/albumit/molla-muiskussa>.

mintatapoja museo-, koulu- ja järjestöyhteistyöllä -hankkeeseen.

Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittaman hankkeen tavoitteena oli 7–12-vuotiaiden lasten kuvanlukutaitojen kehittäminen ja kriittisyyteen kasvattaminen sekä toimivien menetelmien ja materiaalien kehittäminen lapsen oikeuksien käsittelyyn. Hankkeessa hyödynnettiin museo-, koulu- ja järjestöyhteistyön synergiaa. Pilottiluontoinen hanke toteutettiin koulujen ja museoiden yhteistyönä Helsingissä, Tampereella ja Lappeenrannassa. Yhdistimme Planin hankkeen Metkun kulttuuripolkuun ja kuvanlukutaitojen kehittämiseen. Kulttuuripolulla tutustuttiin myös

YLLÄ: *Muisku!* -näyttelyn muistoanimaatio. Kukin lapsi sai leikata palasen taideteoksen kangasvyyhdistä, liimata sen yhteiseen muiskusanateokseen ja ottaa siitä kuvan.

RIIKKA TIDENBERG.

lapsen oikeuksiin YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen pohjalta.

Neljäsluokkalaisten suunnatut *Viestejä verkoon* -työpajat suunnitelimme ja toteutimme taidemuseon amanuenssin kanssa. Työpajat pidettiin taidemuseon *Vai ihmistä kohti* -näyttelyssä. Näyttelyn neljä taiteilijaa, Eeva-Kaisa Jakkila, Jouko Lempinen, Juha Okko ja Jussi Valtakari olivat kukin kuvanneet ihmistä eri tyylein ja tekniikoin.

VIEREISELLÄ SIVULLA JA OIKEALLA: Viestejä verkossa. Tässä viestit ovat kalaverkossa. Viesteihin lapset kirjoittivat mielipiteensä siitä, mitä jokaisella maailman lapsella tulisi olla. Wordle koottiin kaikista lasten mielipiteistä.

RIIKKA TIDENBERG.

Työpajojen tavoitteena oli kehittää lasten kuvanlukutaitoa niin taideteosten kuin mediakuvien osalta. Planin hankkeen myötä työpajan teemaksi valittiin yksi keskeinen lapsen oikeus, oikeus mielipiteeseen.

Opastuksessa hyödynnettiin VTS-menetelmää, jossa kuvaa käytetään ajattelun, vuorovaikutustaitojen, kulttuurisen kompetenssin, kielitaidon, kuvanlukutaidon ja oppimisen välineenä. VTS antaa tilaa erilaisille ajatuksille ja mielipiteille, joiden hyväksyminen auttaa lasta oman minäkuvan muodostamisessa. Yhteistyökumppanien myötä pääsin itsekin osallistumaan VTS-koulutukseen, josta oli hyötyä oman työn arvioinnissa.

Museon tiloissa vedimme kaksi erillistä työpajaa, joissa pohdittiin näyttelyn pohjalta viestin välittämistä toiselle ihmiselle ja oman mielipiteen esille tuomista lapsen oikeuksien sopimuksen näkökulmasta. Kummassakin pajassa teimme yhteisötaideteokset yhdistelemällä kuva-, sana- ja mediataidetta. Konkreettisine tuloksina pajosta saatiin elokuva lasten mielipiteistä ja yhteisöllinen taideteos kalaverkon muodossa. Verkkoon oli ripustettu pienet paperikääröt, joihin jokainen kirjoitti mielipiteensä siitä, mitä jokaisella lapsen tulisi olla elämässään.

Mielipiteet kirjoitettiin nimettöminä, mikä rohkaisi lapsia kirjoittamaan henkilökohtaisia mielipiteitä. Median yhteisöllinen luonne innosti, ja lapset halusivat välittää mielipiteensä taiteilijoille, perheilleen ja kavereilleen. Jokaisen mielipide oli tärkeä ja kaikkien osallistumista tarvittiin yhteisen tuotoksen syntyyn. Yhteisötaide-

teokset on julkaistu koordinoimani *Molla*-hankkeen verkkosivuilla¹⁰.

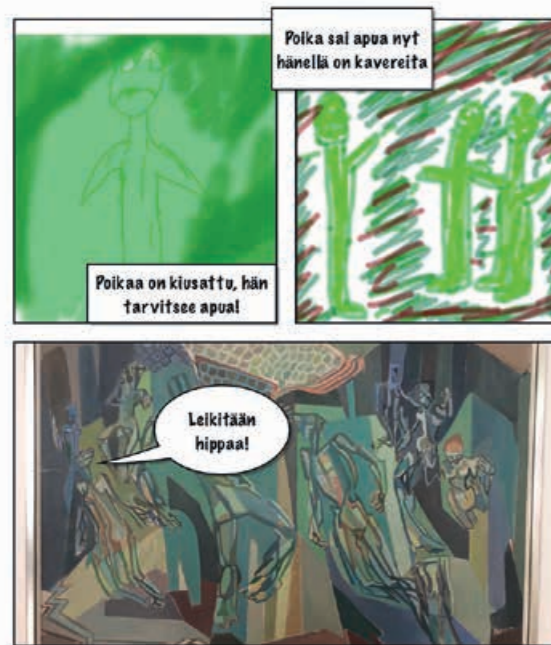
Mediakasvatuksessa tavoitteena on tukea oppilaan omaa ilmaisua ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä mediatuottamisen avulla. Viestintätaitojen painotuksia ovat osallistuva, vuorovaikutuksellinen ja yhteisöllinen viestintä. Työpajoissa medialukutaidon opetteluun keskeisiä sisältöjä olivat muun muassa omien ajatusten ja tunteiden ilmaisu, viestintätekniset välineet, sananvapaus ja verkkoetiikka. Pajoissa korostettiin viestinnän kaksisuuntaisuutta, vastaanottamista ja tuottamista, joka on tärkeä osa myös taidekasvatusta.

Hankkeessa toimitettiin syksyn 2014 aikana kasvattajille suunnattu kirja, joka sisältää asiantuntija-artikkeleita ja tehtäviä visuaalisesta lukutaidosta ja lapsen oikeuksista.

Syksyllä 2014 Metkun järjestämän kulttuuripolun nelosluokkalaisten pajat vedettiin

¹⁰ Molla – media, osallisuus, lapsi, <http://molla.ejuttu.fi/videos>.

Hahmoja vihreässä ympäristössä

Etelä-Karjalan taidemuseon ja Saimaan media-keskuksen voimin. Museon näyttely *Kukin tyylillään* esitteli taidemuseon hankkimia teoksia viidenkymmenen vuoden ajalta. Näistä töistä lapset saivat ryhmittäin valita mieluisensa ja tekivät sen pohjalta sarjakuvan tableteilla. Sarjakuvapajan nimi oli *Miun maun mukkaan*. Lapset ottivat yhden kuvan ryhmää miellyttävästä teoksesta, jonka pohjalta kehittivät tarinan siitä, mitä oli tapahtunut ennen teoksen kuvaamaa tilannetta. Ryhmät saivat piirtää tai lavastaa valokuviin kohtauksia tarinasta. Tässä vanhatkin taideteokset saivat uusia tulkintoja! Esimerkiksi Gösta Diehlin taulu *Hahmoja vihreässä ympäris-*

VASEMMALLA: Miun maun mukkaan -työpajassa tehty sarjakuva Gösta Diehlin (1899–1964) *Hahmoja vihreässä ympäristössä* -taideteoksen inpiroimana.

RIIKKA TIDENBERG.

tössä herätti tulkinnan koulukiusaamistapauksesta. Tarina päättyy kuitenkin onnellisesti, sillä poika saa apua ja sarjakuvan viimeisessä kuvassa leikitään hippaa vihreässä ympäristössä.

Museon kanssa toteutetut projektit olivat hienoja ja onnistuneita, ja olen iloinen, että olen päässyt mukaan kulttuuripolulle taidemuseon ja Metkun kanssa. Toivottavasti saamme jatkaa tämänkaltaista yhteistyötä. Mielestäni kaupungin sisällä saatiin hienosti yhdistettyä eri toimijoiden erityisosaamista ja luotua käyttökelpoinen toimintamalli.

Tekniikan käyttäminen taidemuseon teosten kanssa sujui luontevasti, ja näytti siltä, että lapset kiinnostuivat taiteesta uudella tavalla saadessaan osallistua sen tulkitsemiseen ja omien näkökulmien esille tuomiseen. Museoiden kannalta medialaitteiden käyttäminen näyttelyiden suunnittelussa on varmasti positiivinen lisä, ja esimerkiksi osallistaminen näyttelyyn interaktiivisesti antaa näyttelyn kävijälle ehkä uusia näkökulmia ja erilaisia kokemuksia. Itsekin huomasin keskittyväni paljon tarkemmin taulujen yksityiskohtiin, kun keskustelimme niistä lasten kanssa. Lapset kehittivät teoksista sellaisia tulkintoja, joita itse en ollut aikaisemmin ajatellutkaan. Keskustelu ja havainnoiminen eri-ikäisten kesken avartaa. Projekti osoitti, kuinka viestintä voi tuottaa yhteisöllisyyttä museon kaltaisessa paikassa. Samalla myös välitettiin tietoa ja yhteistä ymmärrystä median ja taiteen avulla.

KESKUSTELUA

Syksyllä 2014 hanke järjesti Linkki-työpajat Helsingissä Tekniikan museossa, Jyväskylän taidemuseossa ja Rovaniemellä Lapin maakuntamuseossa. Työpajojen tarkoituksena oli kartoittaa jo olemassa olevia mediakasvatuksen toimintamalleja museossa ja ideoida ja kehittää uusia. Työpajoihin osallistui yhteensä 46 museotyöntekijää, opettajaa, opiskelijaa ja mediakasvattajaa.

KESKUSTELUA

TYÖPAJOISSA LÄHDETTIIN liikkeelle jo toteutetuista tavoista hyödyntää mediakasvatusta museossa; keskusteltiin, mikä niissä oli hyvää, mikä huonoa ja mitä niistä olisi opittavissa. Tavoitteena oli hahmottaa millaista on hyvä mediakasvatus museossa. Keskusteluiden tuloksena koottiin yhteen hyvän mediakasvatusmenetelmän ominaisuuksia. Näitä ominaisuuksia kuvaa alla oleva sanapilvi.

Hankkeen tekemässä selvityksessä *Ensiksi tahtoa, sitten osaamista ja välineitä. Selvitys museoiden mediakasvatuksesta 2014*¹¹ esiteltiin kyselytuloksiin perustuen viisi keskeisintä mediataittoa, joita museot voivat museotyöntekijöiden mielestä edistää:

¹¹ Tornberg 2015, 21.

saavutettavuus

tavoitteiden tekniikka välineenä

jaettu selkeys interaktiivisuus

asiantuntijuus itse tekeminen osallistujan omat
toiminnallisuus ja itseilmaisuus lähtökohdat

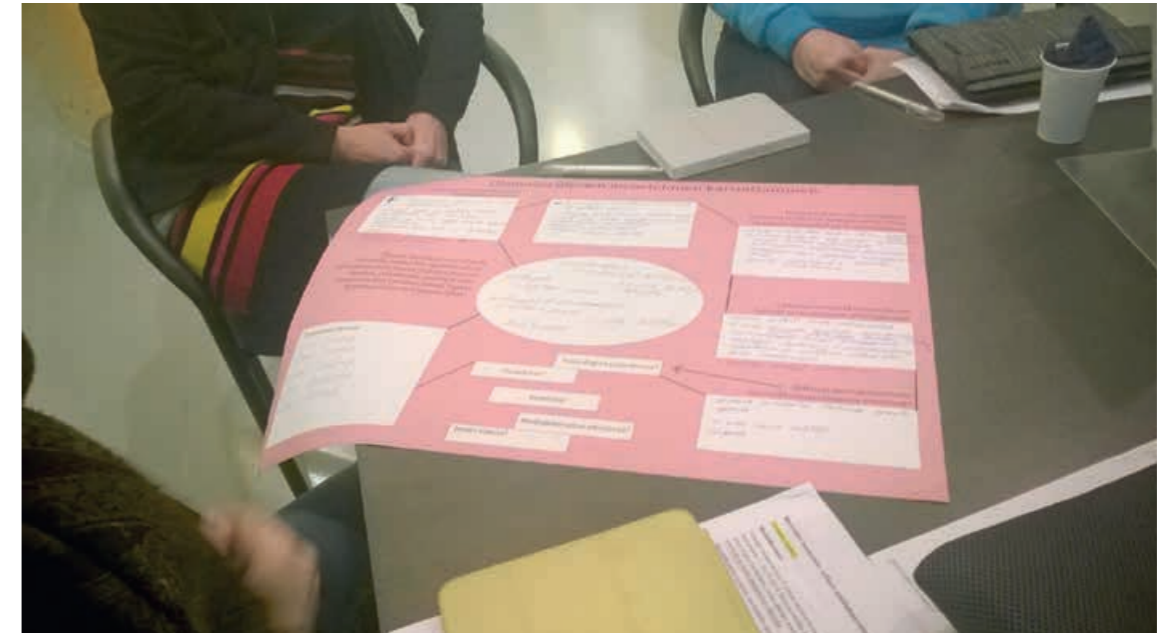
sisältölähtöisyys yhteistyö

uusien mediataitojen oppiminen yhdessä oppiminen

moniaistisuus

tutkiva

tarinallisuus oppiminen

- Osallisuus kulttuuriin ja yhteiskuntaan (Vuorovaikutustaidot)
- Kulttuuri-identiteetin hahmottaminen (Kriittiset tulkintataidot)
- Yhdessä kokeminen, tekeminen ja tuottaminen (Vuorovaikutustaidot)
- Kyky ymmärtää ja tuottaa tarinoita ja pohtia kokemuksia ja tunteita niiden avulla (Luovat ja esteettiset taidot)
- Tiedonhankinta, -hallinta ja jäsenystaidot (Kriittiset tulkintataidot)

YLLÄ: Linkkipajoissa kartoitettiin olemassa olevia museoiden mediakasvatusmenetelmiä keskustelukartan avulla.

PAULIINA KINANEN / LINKKI – MUSEOT
MEDIKASVATTAJIKSI -HANKE.

Kaikissa työpajoissa nousi esille erilaisia haasteita liittyen museon yleisötyöhön ja yhteistyöhön koulujen kanssa. Pohdittiin myös sitä, millaisiin mediaan tai mediakasvatukseen liittyviin aiheisiin juuri museoiden tulisi tarttua.

MUSEOIDEN & KOULUJEN YHTEISTYÖ

MUSEOIDEN JA KOULUJEN yhteistyö oli teema, joka nousi keskusteluissa selkeästi esiin. Kouluryhmät ovat yksi museoiden keskeisimmistä kävijäryhmistä, ja tätä suhdetta halutaan kehittää edelleen. Ryhmissä keskusteltiin paljon siitä, miten kouluryhmät ylipäätään saadaan tulemaan museoon. Ensisijaisen tärkeää on museon aktiivinen viestintä koulujen suuntaan. Museoiden tulee kertoa kouluille tarjonnastaan. Koulujen yhdysopettajat toimivat viestinnässä hyödyllisenä linkkinä. Tiiviistä ja jatkuvasta yhteistyöstä esimerkkeinä toimivat *Taidekaari*-toiminta Tampereella¹² ja useisiin kuntiin luodut kulttuuripolut. *Kulttuurivoltti*-hanke¹³ pyrkii edistämään kulttuurikasvatussuunnitelmien rakentamista yhä useampiin kuntiin.

Opetussuunnitelmien tuntemus ja niiden hyödyntäminen museon pedagogisen toiminnan suunnittelussa koettiin tärkeäksi. Opettajan on helpompi tuoda oppilaansa museoon, kun hän tietää mihin opetussuunnitelman osaan mu-

seokäynnin voi sitoa. Ilmiöoppiminen ja uuden opetussuunnitelman laaja-alaiset oppimiskokonaisuudet voivat tarjota museoille uusia mahdollisuuksia sisältöjen esille tuomisessa.¹⁴ Monissa museoissa opetussuunnitelmiin pohjautuvia oppimiskokonaisuuksia on jo olemassa, mutta työpajoissa todettiin, että usein museotyöntekijöillä ei ole tarpeeksi aikaa tutustua opetussuunnitelmiin. Aihe on syytä pitää esillä museotyöntekijöille suunnatuissa koulutuksissa.

Museon fyysinen saavutettavuus on osoittautunut ongelmaksi erityisesti paikkakunnilla, joissa kouluista on pitkä matka museoon. Kuljetuksiin ei aina löydy resursseja. Tähän ehdotettiin ratkaisuksi sponsorointia tai voimien yhdistämistä useiden eri toimijoiden, kuten kunnan kulttuurilaitosten, kesken. Toisaalta tänä päivänä myös internet tarjoaa mahdollisuuksia tutustua museoiden verkkopalveluihin ja kokoelmiin etäisyyksien päästä.

¹² Taidekaari Tampereella, <http://www.tampere.fi/taidekaari.html>.

¹³ Kulttuurivoltti-hanke, <http://www.kulttuuriperintokasvatus.fi/kulttuurivoltti/>.

¹⁴ Ks. lisää Mikko Hartikaisen ja Minna Harmasen artikkeli tässä julkaisussa. Ks. myös Kulttuuriperintökasvatus opetussuunnitelmissa <http://www.kulttuuriperintokasvatus.fi/kulttuuriperintokasvatus-ja-sen-tavoitteet-nakyvat-lapileikkaavasti-uudistuneissa-opetussuunnitelman-perusteissa/>.

TEKNIKKAA VAI EI?

TOINEN PALJON KESKUSTELUA herättänyt teema oli teknisten laitteiden (useimpien tablettilaitteet) merkitys mediakasvatuksessa. Työpajoissa tuli usein esille huoli siitä, että museoissa – tai myöskään kouluissa – ei ole tarpeeksi mediakasvatuksessa tarvittavaa uutta teknologiaa ja sen käytön osaamista. Kuitenkaan museota ei pidetty tahona, joka ensisijaisesti olisi

vastuussa laitteiden käytön opettamisesta. Museon vastuulla ovat ennen kaikkea sisällöt. Keskusteluissa huomioitiin myös se tärkeä seikka, että mediakasvatus ei edellytä teknologiaa vaan sitä voidaan myös toteuttaa myös esimerkiksi keskustellen tai askarrella. Olennaista on, että toiminnalla on mediakasvatuksellinen tavoite eli sen avulla kehitetään medialukutaitoa.

VTS-MENETELMÄN MAHDOLLISUUKSIA

VTS ELI Visual Thinking Strategies (suom. Keskusteleva kuvan tarkastelu¹⁵) on menetelmä, jota voidaan hyödyntää visuaalisen kuvanlukutaidon kehittämisessä. Työpajoissa keskusteltiin menetelmästä sen käyttöön kouluttautuneiden asiantuntijoiden johdolla. Menetelmä voi toimia hyvin monenlaisissa tilanteissa ja monenlaisten yleisöjen kanssa.¹⁶ Sen avulla voidaan kuvanlukutaidon lisäksi harjoittaa muun muassa kuuntelua ja keskittymistä, ryhmätyöskentelytaitoja ja tarinankerrontaa. Työpajoissa ideoitiin menetelmän käyttöä esimerkiksi

työpajojen tuotosten tarkastelussa tai osana työyhteisöjen työhyvinvointiohjelmaa. Menetelmää voisi soveltaa myös vaikka Instagram-feedin analysoinnissa ja mediakuvaston tunnistamisharjoituksissa. Menetelmän käyttöönottoa saattaa kuitenkin haitata tekijänoikeuslaki, sillä vetäjällä tulee olla suoritettuna virallinen VTS-koulutus. Toisaalta keskusteltiin myös siitä, olisiko menetelmää mahdollista soveltaa kevyemmin, jolloin sertifioidun VTS-koulutuksen käynyt ohjaaja ei olisi aina välttämätön.

KOKEILUSSA

¹⁵ Suomennoksen on tehnyt VTS-koulutuksen käynyt Satu Itkonen.

¹⁶ Ks. myös Riikka Tidenbergin artikkeli tässä julkaisussa esimerkkinä siitä, kuinka VTS-menetelmää on käytetty lasten kanssa.

KOKEILUSSA

LINKKI-HANKKEEN yksi tehtävä oli uusien toimintamallien ideointi ja kokeilu. Linkki-työpajoissa tehtyjen ryhmätöiden tuloksena syntyi kaiken kaikkiaan kahdeksan toimintamalli-ideaa. Niitä yhdistelemällä ja tiivistämällä asiantuntijaryhmän avustuksella päädyttiin kolmeen toimintamalliin, joita haluttiin kokeilla käytännössä.

- Viestimme ennen, tänään ja huomenna
- Minä kuvassa
- Meidän media-arkku

Valitut toimintamallit ovat osaltaan pyrkimyksiä vastata työpajakeskusteluissa esille tulleisiin haasteisiin ja pohdintoihin. Keskeistä toimintamalleissa on se, että niissä pyritään yhdistämään museoiden sisällöt mediakasvatuksellisiin teemoihin ja kysymyksenasetteluihin. Kaikissa toimintamalleissa yhdistyvät näyttelyyn tutustuminen ja toiminnallinen työpaja. Yhdistelmä on museoille tuttu, ja siinä otetaan huomioon mediakasvatuksessa tärkeäksi koettu itse tekeminen.

Toimintamalleja kokeiltiin yhteistyössä kolmen museon kanssa: Forsssan museo ja Sallan sota- ja jälleenrakennusajan museo toteuttivat toimintamallin *Viestimme ennen, tänään ja huomenna*.

menna. Sinebrychoffin taidemuseossa kokeiltiin *Minä kuvassa* -toimintamallia. *Meidän media-arkku* -toimintamalli ei sellaisenaan herättänyt kiinnostusta, mutta saimme yhteydenoton Suomen valokuvataiteen museolta, joka yhdessä Helsingin yhteislyseon kanssa oli kehittänyt museon digitaalisia arkistoja hyödyntävän yhteistyöprojektin. Esittelemme projektin eräänlaisena sovelluksena *Meidän media-arkusta*. Projekti tarjoaa myös yhdenlaisen ratkaisun siihen haasteeseen, että kaikista Suomen kouluista ei ole helppoa lähteä museoon esimerkiksi välimatkojen vuoksi.

Toimintamallien toteutukseen annettiin väljät raamit. Tarkoitus oli, että osallistuvat museot voivat muokata ne oman museon tarpeisiin ja mahdollisuuksiin sopivaksi. Toimintamallien toteuttajat saivat kuitenkin Linkki-hankkeelta apua toiminnan suunnittelussa. Hanke dokumentoi toimintamallien toteutuksen paikan päällä havainnoimalla, valokuvaamalla, tunnustelemalla osallistujien tuntemuksia sekä kartoittamalla toteuttajien kokemuksia toteutuksesta.

Toimintamallit ovat esimerkkejä erilaisista lähestymistavoista museoiden mediakasvatukseen. Tavoitteena on, että julkaisun lukijat voivat käyttää esimerkkejä hyväkseen sellaisenaan tai saada niistä ideoita omiin sovelluksiinsa.

VIESTIMME ENNEN, TÄNÄÄN & HUOMENNA -TOIMINTAMALLI

VIESTIMME ENNEN, TÄNÄÄN JA HUOMENNA -toimintamallissa yhdistyy sukupolvien välinen vuorovaikutus ja mediakasvatus museoympäristössä. Museoiden kokoelmissa on paljon esineitä ja tietoa, jotka kertovat viestinnän kehityksestä. Näitä haluttiin hyödyntää niin, että molemmat sukupolvet saivat tuoda oman näkökulmansa museovierailuun ja toimia oman aikansa viestinnän asiantuntijoina.

Viestimme ennen, tänään ja huomenna -toimintamallin teemana ovat viestit. Toimintamallin avulla käsitellään viestien ja viestinnän muutosta museon kokoelmien kautta: Mikä on viesti? Millaisia erilaisia viestejä on olemassa? Miten viestejä välitetään ja on välitetty (puhe, teksti, kuva, esine, ääni)?

Toimintamallin mediakasvatuksellisenä tavoitteena on kehittää lapsen historiallis-yhteis-

kunnallista orientaatiota museon tarjoamien sisältöjen avulla. Lapsi oppii hahmottamaan ajan kulumista, erilaisia näkökulmia ja sukupolvien ketjua.¹⁷ Toimintamallin avulla voidaan myös kehittää lapsen monilukutaitoa eli erilaisten viestien tulkinna ja tuottamisen taitoja.¹⁸

Toimintamallissa lapset ja seniorit (tai muu aikuisryhmä) tutustuvat museoon samanaikaisesti. Lapsi ja seniori muodostavat parin, joka tutustuu museolehtorin tai opettajan johdolla museon näyttelyyn samalla keskustellen. Näyttelyyn tutustumisen jälkeen kokoonnutaan työpajaan, jossa viestejä ja niiden muuttumista käsitellään eri menetelmin sekä pohditaan tulevaisuutta. Työpajassa painotetaan itse tuottamista ja keskustelua.¹⁹

Toimintamalli soveltuu kaikenikäisille lapsille. Hankkeessa sitä kokeiltiin esikouluikäisten ja viidesluokkalaisten lasten kanssa.

¹⁷ vrt. Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2008, 24.

¹⁸ vrt. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 10–12.

¹⁹ vrt. Kuvaa, ääntä & tekstiä -julkaisu - medialukutaidon harjoituksia alkuopetukseen ja kerhoihin 2009, 33.

Opetus-suunnitelma	Toimintamallissa sovellettavia oppimistavoitteita*
Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014	<p>Monilukutaito: "Lapsia kannustetaan tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan erilaisia viestejä. Niiden avulla opetellaan ilmaisua ja vuorovaikutusta ja niiden herättämiin ajatuksiin ja tunteisiin eläydytään yhdessä. Lasten kuvallukutaidon, kirjoittamisen, lukemisen ja numeerisen lukutaidon sekä medialukutaidon kehittymistä tuetaan. Monilukutaitoisiksi kehittyäkseen lapset tarvitsevat aikuisen mallia sekä rikasta tekstiympäristöä, lasten tuottamaa kulttuuria sekä lapsille soveltuvia kulttuuripalveluja, kuten elokuvia, leikkiloruja ja musiikkia." (s. 18)</p> <p>Minä ja meidän yhteisömme: Yksityiskohtaisemmat tavoitteet "Lasten kanssa tutustutaan johonkin lähiympäristön henkilöön tai kohteeseen historiallisesta näkökulmasta. Aihetta lähestytään havainnollisesti ja moniaistisesti eri ilmaisutapoja hyödyntäen. Lisäksi opetuksessa voidaan käsitellä lapsia kiinnostavia muita historiallisia tapahtumia, henkilöitä ja kulttuuriperintöä. Tiedon lähteenä voidaan käyttää lähiyhteisön jäseniä, esineistöä ja ympäristöä sekä hyödyntää lasten huoltajien asiantuntemusta omasta kulttuuriperinnöstään. Opetuksessa voidaan hyödyntää myös juhlaperinteitä, kertomuksia, perinneleikkejä ja vanhoja lauluja." (s. 24)</p>
Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014	<p>Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2): "Kouluyhteisössä ja koulun ulkopuolella tehtävässä yhteistyössä oppilaat oppivat havaitsemaan kulttuurisia erityispiirteitä ja toimimaan joustavasti eri ympäristöissä. Heitä kasvatetaan kohtaamaan arvostavasti muita ihmisiä sekä noudattamaan hyviä tapoja. Oppilaat saavat mahdollisuuksia kokea ja tulkita taidetta, kulttuuria ja kulttuuriperintöä. He oppivat myös välittämään, muokkaamaan ja luomaan kulttuuria ja perinteitä ja huomaamaan niiden merkityksen hyvinvoinnille." (s. 21)</p> <p>Monilukutaito (L4): "Tekstejä voidaan tulkita ja tuottaa esimerkiksi kirjoitetussa, puhutussa, painetussa, audiovisuaalisessa tai digitaalisessa muodossa." -- "Oppilaiden tulee voida harjoittaa taitojaan sekä perinteisissä että monimediaisissa, teknologiaa eri tavoin hyödyntävissä oppimisympäristöissä." -- "Oppimistilanteissa oppilaat käyttävät, tulkitsevat ja tuottavat erilaisia tekstejä sekä yksin että yhdessä muiden kanssa. Oppimateriaalina hyödynnetään ilmaisultaan monimuotoisia tekstejä ja mahdollistetaan niiden kulttuuristen yhteyksien ymmärtäminen." (s. 22-23)</p> <p>Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen (L7): "Perusopetuksen aikana oppilaat pohtivat menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden välisiä yhteyksiä sekä erilaisia tulevaisuusvaihtoehtoja. Heitä ohjataan ymmärtämään omien valintojen, elämäntapojen ja tekojen merkitys paitsi itselle, myös lähiyhteisölle, yhteiskunnalle ja luonnolle. Oppilaat saavat valmiuksia sekä omien että yhteisön ja yhteiskunnan toimintatapojen ja -rakenteiden arviointiin ja muuttamiseen kestävä tulevaisuutta rakentaviksi." (s. 24)</p>

*1) Taulukossa esitetään poimintoja opetussuunnitelmista. Näiden poimintojen lisäksi opetussuunnitelmista löytyy useita muitakin sovellettavia kohtia, ja toisaalta moni lainattu kohta soveltuu useampaan toimintamalliin.

Forssan museo

Tausta

Forssan museon uusi perusnäyttely *Kirjavan Kankaan Kaupunki*, kertoo Forssan tehdasyhteisön kasvusta ja elämästä Forssan ympärillä avautuvalle lounaishämäläisellä maaseudulla 1800-luvulta 1970-luvulle. Forssan museo osallistui koululaisille ja opiskelijoille suunnatulle Mennään museoon! -viikolle vuonna 2014 MediaMysteeri-kierroksella, jossa koululaiset etsivät vihjeiden perusteella medioita ja muita tiedonkulun välineitä museosta. Kierros onnistui hyvin ja museossa haluttiin kehittää teemaa edelleen.

Mitä tehtiin?

Forssan museossa *Viestimme ennen, tänään ja huomenna* -toimintamalli oli esikoululaisille ja heidän isovanhemmilleen suunnattu kahden museovierailun kokonaisuus, joka sisälsi myös lapsille annetun ennakkotehtävän. Ennakkotehtävänä lasten tuli ottaa kännykällä, tabletilla tai kameralla kuvia oman kotiympäristönsä viestimistä

ALLA: Esikoululaiset ja isovanhemmat tutustuvat yhdessä Forssan museon kokoelmiin.

REETTA NISONEN / LINKKI – MUSEOT MEDIAKASVATTAJIKSI -HANKE.

eli medioista. Näitä olivat esimerkiksi televisio, sanomalehti, kirja, aikakauslehti, radio, soitin, tietokone ja puhelin. Omaan tulkintaan rohkaistiin. Lasten ottamat kuvat pyydettiin tuomaan museoon ensimmäisellä käynnillä muistitikulla tai lähettämään sähköpostitse.

Ensimmäinen museokäynti kesti noin tunnin. Sen aikana lapset ja isovanhemmat tutustuivat museo-oppaan ja lasten opettajan kanssa näyttelyssä esiintyviin viestintävälineisiin. Kierroksen aikana keskusteltiin eri teemoista ja samalla viitattiin näyttelyssä oleviin esineisiin. Kaikissa keskusteluissa otettiin esille historia ja nykypäivä lasten ja isovanhempien omaan elämään liittyen. Keskustelua käytiin seuraavista teemoista:

- Mitä media on?
- Miten tieto välittyy tänä päivänä, miten ennen?
- Millaisia kirjeitä tänä päivänä saadaan: laskut, mainokset, postikortit?
- Puhelin ja sen käyttö ennen ja tänään
- Kamerat ja kuvaaminen
- Radio
- Tietokone
- Televisio

Toisen kerran museoon mentiin viikon päästä, ja silloin käyntiin varattiin aikaa noin kaksi tuntia. Viikon aikana museo oli tehnyt kullekin lapsi-isovanhempi-parille muistipelin, jonka korteissa oli lasten itse ottamia kuvia kodin viestintävälineistä ja kuvia museon näyttelyssä tai kokoelmassa olevista historiallisista viestintävälineistä. Muistipelin idea oli sekä lapsille että isovanhemmille tuttu, joten pelaaminen käynnistyi innokkaasti. Pelaamisen lomassa jatkettiin keskustelua viestintävälineistä, muisteltiin näyttelyssä olleita esineitä ja vertailtiin nykypäivän viestintävälineitä vanhoihin välineisiin sekä pohdittiin niiden käyttötapoja.

OIKEALLA: Esikoululaiset tutustuvat museon esineistöön museonjohtaja Kati Kivimäen johdolla.

REETTA NISONEN / LINKKI – MUSEOT MEDIKASVATTAJIKSI -HANKE.

Kahden pelikierroksen jälkeen siirryttiin pohtimaan tulevaisuutta. Tämä tehtiin sadutusmenetelmällä²⁰, jossa museon työntekijä ja lasten opettaja toimivat pariensa saduttajina. Tavoitteena oli miettiä millaista on tulevaisuuden media. Onko olemassa sanomalehtiä, televisiota, radiota ja puhelimia? Missä muodossa tieto siirtyy? Keskustelussa käytettiin apuna myös muistipelin kuvia.

Mitä opittiin?

Kokeilun jälkeen museon työntekijöille ja opettajille lähetettiin palautekysely, jossa pyydettiin arvioimaan muun muassa sitä, miten toimintamalli heidän mielestään onnistui ja mitä lapset oppivat sen aikana. Forssassa museon edustaja ja opettajat kokivat, että *Viestimme ennen, tänään ja huomenna* -toimintamalli toimi hyvin ja että sen tärkein anti oli erityisesti siinä, että sen avulla voitiin vertailla vanhoja ja uusia viestintävälineitä ja viestinnän tapoja. Myös oman tai isovanhemman kodin vanhat esineet, kuten vanha radio, tulivat lapsille todennäköisesti tutuiksi uudella tavalla. Mielenkiintoista oli huomata, että tämänkaltaisen toiminta oli oiva tilaisuus myös isovanhemmille oppia lasten mediankäytöstä.

Toinen toimintamallin selkeä vahvuus oli sukupolvien välinen lapsi-isovanhempi-yhteistyö. Museon edustaja arveli, että sekä lapset että aikuiset hyötyivät yhteistyöstä, koska saivat tuttuun näyttelyyn uuden näkökulman, josta

²⁰ Lisätietoja sadutuksesta ks. esim. Tarinan voima, Oppimateriaalit, Mediakasvatuskeskus Metka, <http://mediametka.fi/opetusmateriaalit/muu-opetusmateriaali/tarinat/>.

YLLÄ: Lapset tunnistivat muistipelissä hyvin vanhoja viestintävälineitä, koska niihin oli tutustuttu aikaisemmin museon näyttelyssä.

REETTA NISONEN / LINKKI – MUSEOT MEDIAKASVATTAJIKSI -HANKE.

tarkastella näyttelyä ja kokoelman esineitä. Tätä voidaan hyödyntää tulevaisuudessa opastuksilla ja työpajoissa.

Sadutuksen aiheena ollut viestintävälineiden tulevaisuus koettiin ehkä hieman liian abstraktiksi esikouluikäisille lapsille. Sadutusvaiheeseen olisi hyvä miettiä etukäteen konkreettisia ilmaisuja ja esimerkkejä, joiden kautta tarinaa voidaan alkaa kehittää. Apuvälineinä käytetyt muistipelikortit toimivat hyvin.

Sallan sota- ja jälleenrakennusajan museo

Tausta

Sallan sota- ja jälleenrakennusajan museon perusnäyttely kertoo 1900-luvun alun Kuolajärvestä ennen sotia, sota-ajoista sekä jälleenrakentamisen ajasta Sallassa. Museo on Sallan ainoa. Sallan sota- ja jälleenrakennusajan museossa oli suunnitelmassa laajentaa näyttelykävijöiden kokemusta tablettien tai muun teknologian avulla, ja kokeiluun osallistumalla museo pääsi hyvin alkuun. Tavoitteena on laajentaa mallia koskemaan myös muita museokävijöitä kuin koululaisia. Osallistumisen taustalla on myös Sallan kunnan sivistystoimessa luotu *Vahva paikallinen*

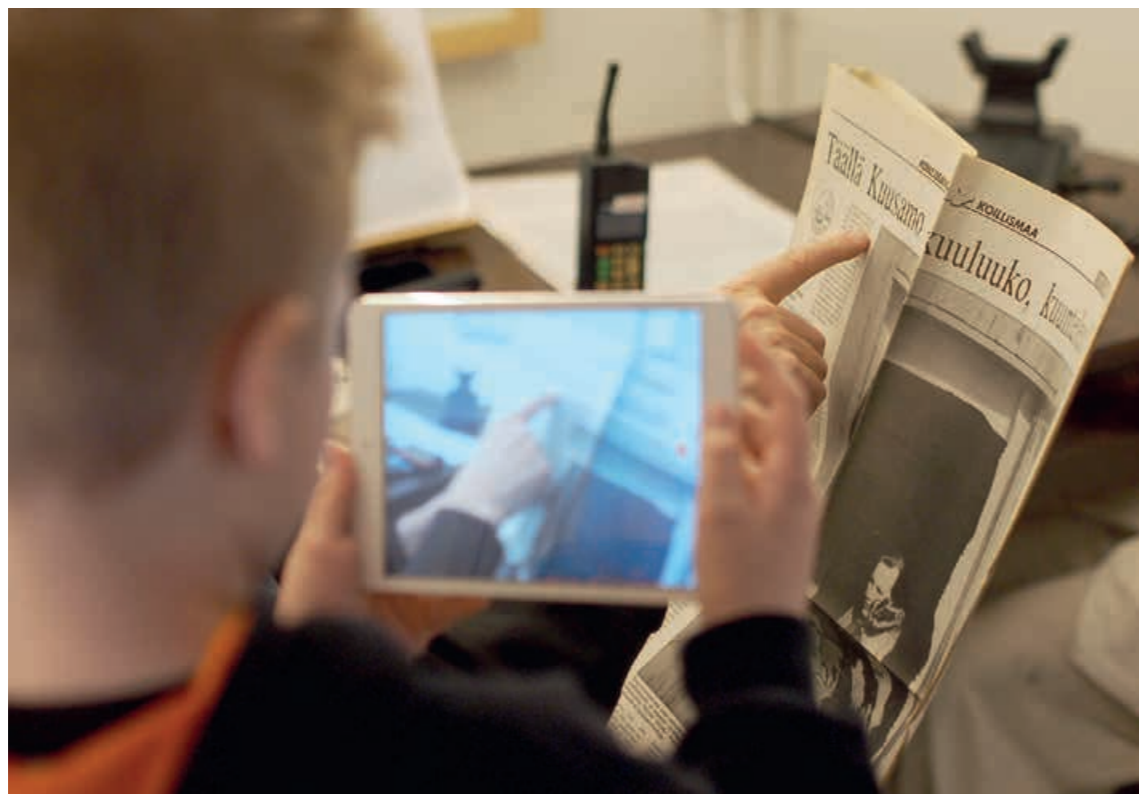
koulutuksen järjestäjä -malli, jossa perus- ja lukio-opetukseen ollaan lujasti nivouttamassa sekä varhaiskasvatuksen, kansalaisopiston, kirjasto- ja kulttuuritoimen että nuoriso- ja liikuntatoimen palveluita. Tarkoituksena on siis hyödyntää olemassa olevia resursseja opetuksessa ja samalla vastata työelämän, yksilöiden ja yhteiskunnan

ALLA: Sallan sota ja jälleenrakennusajan museon työpajaan osallistui ilahduttavan monta senioria.

REETTA NISONEN / LINKKI – MUSEOT MEDIAKASVATTAJIKSI -HANKE.

YLLÄ: Koululaiset haastattelivat senioreita myös entisaikojen mediankäytöstä.

REETTA NISONEN / LINKKI – MUSEOT MEDIAKASVATTAJIKSI -HANKE.

muuttuviin ja kasvaviin osaamis- ja koulutus-tarpeisiin.

Mitä tehtiin?

Sallan sota- ja jälleenrakennusajan museossa toimintamalli laajeni viestinnän historian, nykypäivän ja tulevaisuuden tarkastelusta yleisemmin tapojen ja kulttuurin käsittelyyn. Toimintamallin

otsikoksi tuli *Tavat ja kulttuuri ennen, tänään ja huomenna*. Museon henkilökunta suunnitteli kokeilun yhdessä kunnan digiopettajan ja kokeiluun osallistuneen luokan opettajan kanssa. Museo oli yhteydessä paikkakunnan eläkeläisjärjestöön ja kutsui heidät paikalle.

Koululaiset ja seniorit tutustuivat museoon yhtä aikaa. 21 oppilaan ryhmä oli etukäteen jaettu pareihin, jotka olivat saaneet omat aihealueensa ja kirjoittaneet opettajansa johdolla kysymyksiä senioreille. Aihealueita olivat muun muassa erätaidot (metsästys ja kalastus), metsätyöt, sota-aika ja evakkoon lähtö, leipominen ja ruoanlaitto sekä viestiminen ennen, nyt ja tulevaisuudessa. Lisäksi oppilaat olivat tutustuneet tablettien

YLLÄ: Koululaiset haastattelivat senioreita eri aihepiireihin liittyen.

REETTA NISONEN / LINKKI – MUSEOT MEDIAKASVATTAJIKSI -HANKE.

senioreiden tarinoiden avulla, millaisia tapoja ennen on ollut ja miten joitain vanhoja esineitä on käytetty. Opettaja arveli palautteessaan, että kyseisenlaisen toiminnan kautta lapset voivat oppia arvostamaan vanhempia ihmisiä.

Toimintamallin teema oli erittäin laaja ja sitä myöten melko työläs: toteutus vaati myös koululta aiheeseen paneutumista ennen ja jälkeen työpajan. Museossa työskentelystä huomattiin, että samassa tilassa ei voi olla montaa samaan aikaan kuvaavaa lapsi-seniori-ryhmää, koska äänen laatu kärsii hälinästä. Palautteen perusteella museo toimii hyvin mediakasvatuksen oppimisympäristönä, kun se saadaan lapsille kiinnostavaksi ja lapset saavat itse osallistua tuotosten tekemiseen.

käyttöön digiopettajansa opastuksella. Heidän kanssaan oli myös käsitelty mm. verkosta haettujen kuvien käyttöoikeuksia.

Tavoitteena oli, että lapset tuottavat kustakin aihealueesta digitarinan. Kukin oppilaspari sai seurakseen yhden seniorin. Tarinan koostaminen aloitettiin niin, että lapset haastattelivat senioria valitsemansa aihealueen tavoista "ennen". Haastattelu kuvattiin tabletilla. Sen jälkeen tabletilla otettiin kuvia aiheeseen liittyvistä esineistä näyttelyssä. Tarinaa jatkettiin edelleen pienryhmän miettiessä yhdessä, mitä aiheeseen liittyy "tänään". Oppilas ja seniori kertoivat tästä yhdessä videolle, minkä jälkeen kuvattiin taas asiaan liittyviä yksittäisiä esineitä tai oppilaat etsivät kuvia netistä. Viimeisenä osiona mietittiin yhdessä, mitä aihealue voisi sisältää "huomenna".

Haastatteluiden jälkeen oppilaat jatkoivat digitarinan työstämistä pareittain editoimalla kuvattuja videoita ja etsimällä verkosta lisää kuvitusta tarinan tueksi. Tavoitteena oli, että tarinat tuotettaisiin lyhytelokuvan muotoon ja lisättäisiin Youtube-tilille. Tällöin digitarinat olisi voitu ottaa museon käyttöön lisäämällä perusnäytelyn sopiviin kohtiin QR-koodi, joka olisi johtanut aiheeseen liittyvään digitarinaan. Digitarinoiden äänenlaatu osoittautui kuitenkin sen verran heikoksi, että ne päätettiin jättää julkaisematta. Syksyn 2015 Mennään museoon! -viikon aikana lapset ja seniorit tapasivat jälleen museossa ja katsoivat yhdessä tuotokset läpi.

Mitä opittiin?

Sallassa toteutettu kokeilu oli lajissaan ensimmäinen ja palautteiden perusteella onnistui siihen nähden hyvin. Kokeilun anti oppilaille oli ensinnäkin se, että he oppivat käyttämään tablettilaitteita ja niiden sovelluksia (tämä oli tosin monelle tuttua jo ennestään). Toiseksi lapset oppivat

MINÄ KUVASSA -TOIMINTAMALLI

MINÄ KUVASSA -TOIMINTAMALLIN lähtökohtana olivat ihmistä kuvaavat taidekoelmat. Niihin liittyen haluttiin luoda toimintamalli, jossa olisi mahdollista käsitellä sellaisia teemoja kuten median luomat ulkonäköpaineet, ihmisen ja itsensä kuvaamisen trendit eri aikoina sekä identiteetin rakentuminen. Tavoitteena oli, että toimintamallin kautta voitaisiin yhdistää museon sisällöt lasten ja nuorten maailmaan sekä vahvistaa osallistujien kuvanlukutaitoa.

Minä kuvassa -toimintamallin keskiössä on kuva. Toimintamallissa koululuokka tai muu ryhmä tutustuu museon kokoelmissa oleviin muotokuviiin. Tarkoituksena on tarkastella eri aikakausien kuvia, vertailla niitä ja pohtia, miten ihmisen kuvaamisen tai itsensä kuvaamisen tapa on muuttunut. Voidaan esimerkiksi verrata 1800-luvun taiteilijan omakuvaa tämän päivän selfieihin. Näkökulmaksi voidaan ottaa myös pukeutuminen eri aikoina tai erot eri sukupuolien kuvaamisessa.

Toimintamalliin sisältyy keskusteleva opetus museon näyttelyssä museolehtorin johdolla sekä työpaja, jossa oppilaat tulkitsevat näyttelyn sisältöjä ja tuottavat itse mediasisältöjä. He voivat esimerkiksi valokuvata merkittäviksi kokemiaan teoksia ja näyttelyn yksityiskohtia sekä itseään ja toisiaan. Kuvat ja niihin liittyvät kommentit jaetaan Instagram-sovelluksen kautta. Jos kuvia ei haluta julkaista sosiaalisessa mediassa, ne voidaan esimerkiksi tulostaa ja niitä voidaan kommentoida kirjoittaen, piirtäen tai maalaten. Jos käytössä on tablettilaitteita, kuvia voidaan käsitellä niissä olevilla ohjelmilla ja käsitellyistä kuvista voidaan koostaa esimerkiksi lyhytelokuva.

Toimintamallin mediakasvatuksellisenä tavoitteena on kehittää kuvanlukutaitoa, kriittisiä medialukutaitoja, mediailmaisun ja -tuottamisen taitoja sekä luovia ja esteettisiä taitoja. Toimintamalli soveltuu erityisesti alakoulun ylemmille luokille ja sitä vanhemmille lapsille. Linkki-hankkeen yhteydessä toimintamallin sovellusta kehitettiin esikoululaisten kanssa.

Opetus-suunnitelma	Toimintamallissa sovellettavia oppimistavoitteita*
Esiopetuksen opetus-suunnitelman perusteet 2014	”Esiopetuksessa tuetaan lasten kuvallisen ajattelun ja kuvailmaisun kehittymistä tekemällä, tulkitsemalla ja arvioimalla erilaisia kuvia. Opeteltava asia suunnitellaan lasten kokemusmaailmasta ja kiinnostuksen kohteista lähtien. Lapsia rohkaistaan kokeilemaan erilaisia kuvan tekemisen tapoja, välineitä ja materiaaleja. Kuvan tekemisen taitoja harjoitellaan moniaistisesti esimerkiksi maalaamalla, rakentamalla ja mediaesityksiä tekemällä. Lasten kanssa havainnoidaan heidän itse tuottamiensa kuvien lisäksi taideteoksia, median kuvia, esineiden muotoilua sekä rakennetun ja luonnon ympäristön kohteita. Lapsia ohjataan tulkitsemaan ja kertomaan ajatuksiaan kuvallisista viesteistä. Kuvia tarkasteltaessa kiinnitetään huomiota esimerkiksi väreihin, muotoihin, materiaaleihin, leihin, tekijään, esitysyhteyteen ja kuvien herättämiin tunteisiin.” (s. 32)
Perusopetuksen opetus-suunnitelman perusteet 2014	<p>Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2): ”Oppilaita ohjataan tuntemaan ja arvostamaan sosiaalisia, kulttuurisia, uskonnollisia, katsomuksellisia ja kielellisiä juuriaan sekä pohtimaan oman taustansa merkitystä ja paikkaansa sukupolvien ketjussa. Koulutyössä tutustutaan kouluuyhteisön ja kotiseudun kulttuuriin ennen ja nyt sekä kulttuuriympäristöön ja sen muutokseen ja moninaisuuteen. Oppilaita ohjataan tuntemaan ja arvostamaan kulttuuriperintöä ja osallistumaan uuden kulttuurin luomiseen. Heille avataan mahdollisuuksia kokea ja tulkita taidetta ja kulttuuria. Mediakulttuurin analysointi ja median vaikutusten tunnistaminen ja pohdinta on näillä vuosiluokilla tärkeää.” (s.165)</p> <p>Kuvataide vuosiluokilla 1–2: ”Taiteelle ominainen työskentely harjaannuttaa kokemukselliseen, moniaistiseen ja toiminnalliseen oppimiseen. Oppilaat tarkastelevat kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria historiallisista ja kulttuurisista näkökulmista. Opetuksessa tutustutaan erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä. Oppilaita ohjataan käyttämään monipuolisesti erilaisia välineitä, materiaaleja, teknologioita ja ilmaisun keinoja. Opetuksessa kannustetaan monilukutaidon kehittämiseen hyödyntämällä visuaalisuutta sekä muita tiedon tuottamisen ja esittämisen tapoja. Oppilaille tarjotaan mahdollisuuksia monialaisiin oppimiskokonaisuuksiin yhteistyössä muun opetuksen ja koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Opetuksessa tutustutaan museoihin ja muihin kulttuurikohteisiin sekä tarkastellaan kuvataiteen harrastusmahdollisuuksia.” (s. 143)</p>

*) Taulukossa esitetään poimintoja opetus-suunnitelmista. Näiden poimintojen lisäksi opetus-suunnitelmista löytyy useita muitakin sovellettavia kohtia, ja toisaalta moni lainattu kohta soveltuu useampaan toimintamalliin.

Sinebrychoffin taidemuseo

Tausta

Helsingissä sijaitsevan Sinebrychoffin taidemuseon kokoelmat rakentuvat kauppaneuvos Paul Sinebrychoffin keräämien taideteosten ympärille. Maalaustaiteen osalta kokoelmat koostuvat 1300–1800-lukujen eurooppalaisesta taiteesta ja sisältävät paljon muotokuvataidetta. Sinebrychoffin taidemuseo on kehittänyt pedagogista toimintaansa vuosia, ja tänä päivänä se kohdistuu kaikkiin ikäluokkiin pienistä lapsista senioreihin. Museolla on hyvät yhteydet lähistön kouluihin: mediakasvatuskokeiluun osallistuneen Eiran päiväkodin ryhmät käyvät museossa säännöllisesti. *Minä kuvassa* -toimintamalliin liittyen museossa haluttiin kokeilla intertekstuaalista lähestymistapaa kuvaan.²¹

Mitä tehtiin?

Sinebrychoffin taidemuseossa päiväkotieiran esikoululaiset aloittivat museovierailun näyttelytiloista. Museolehtori jakoi lapsille printatut koptit erilaisista näyttelyssä olevista muotoku-

vista. Tarkoitus oli, että kierroksen aikana lapset etsivät kuvaa vastaavan muotokuvan, oman *museokaverinsa*, seinältä.

Museolehtorilla oli kierroksella mukanaan pieni käsipeili. Sen innoittamana lasten kanssa keskusteltiin saduista ja tarinoista, joissa esiintyy peili. *Lumikki ja seitsemän kääpiötä* -satu tuli ensimmäiseksi lasten mieleen. Näyttelykierroksen aikana kukin lapsista sai vuorollaan vanhan peilin käteensä ja *Kerro, kerro kuvastin mikä on kuvista kaunehin* -lorun myötä osoittaa mielestään kauneinta muotokuvaa. Museolehtori kertoi sitten kuka muotokuvassa on, millainen henkilö on kyseessä ja milloin maalaus on tehty.

Kierroksen aikana pysähdyttiin välillä keskustelemaan erilaisista teemoista museolehtorin johdolla. Museolehtori pyysi lapsia vertailemaan vanhan sanomalehden ja muotokuvan kuvaa kuningatar Kristiinasta. Mistä syystä kuningatar on kuvattu näissä eri tavalla? Kuvasta etsittiin museolehtorin opastuksella myös neljä erilaista kuningatuuden merkkiä: kruunu, miekka, omena sekä avain.

Museolehtori kiinnitti lasten huomion muotokuvissa esiintyvien henkilöiden pukeutumiseen ja herätti keskustelua muodista. Lapset kertoivat omista vaatteistaan ja niitä verrattiin muotokuvien ajan vaatetukseen ja muotiin. Lasten kanssa keskusteltiin tämän kevään muotiväreistä ja siitä, miten ja miksi nykyään muoti vaihtuu niin tiuhaan.

Muotokuvien ja muodin lisäksi museolehtori herätti keskustelua lapsuudesta entisaikaan. Hän otti esille yhdessä muotokuvista esiintyvän prinsessa Lovisa Ulrikan, joka kihlattiin 4-vuotiaana.

²¹ "Intertekstuaalisen tulkinnan tavoitteena ei ole niinkään taiteilijan intentioiden paljastaminen, vaan pikemminkin kuvien lukeminen suhteessa toisiinsa ja aikamme apaceen käsitteellistä kuvia. Intertekstuaalinen lukutapa korostaa tekstin tai kuvan avoimuutta, ei pelkästään tekijän tietoisesti omaksumia vaikutteita. Teos ei koskaan kirjaimellisesti ole valmis, vaan jatkuva prosessi, yhteyksien verkosto, jonka kaikkia merkityksiä ei ehkä koskaan pystytä tavoittamaan. Intertekstuaalisessa analyysissä tulkitseja nousee taiteilijan rinnalle lähes tasavertaisena tekijänä. Tulkitsejasta tuleekin merkitysten tuottaja eikä niiden paljastaja." Viestintätieteiden yliopistoverkoston oppimateriaalit, x4 Näkökulmia tulkintaan, Intertekstuaalinen näkökulma, <https://viestintatieteet-wiki.wikispaces.com/Kuvanlukutaito>.

Lasten hämmästellessä museolehtori kertoi kyseisen tavan taustoista ja siitä, kuinka prinsessat joutuivat usein muuttamaan vieraaseen maahan mentyään naimisiin. Museolehtori kertoi myös ettei muotokuvia maalattu kenestä tahansa, vaan muotokuvissa nähtävät ihmiset olivat oman aikansa tunnettuja henkilöitä. Pyrkimyksenä oli saada lapset vertailemaan lasten elämää ennen ja nyt.

Näyttelykierroksen jälkeen lapset kokoonoutuivat museon työpajatilaan. Työpajassa lapset saivat leikata ja liimata vierailun alussa saamansa *museokaverin* mustalle kartongille ja maalata

YLLÄ: Päiväkoti Eiran esikoululaiset ovat aloittamassa tutustumista Sinebrychoffin taidemuseon näyttelyyn.

REETTA NISONEN / LINKKI – MUSEOT MEDIAKASVATAJIKSI -HANKE.

akryyliväreillä kuvaan myös itsensä. Museolehtori kannusti lapsia keksimään tarinan oman kuvansa ympärille ja myöhemmin yhteisen tarinan samassa pöydässä istuvien kavereiden kanssa. Kun lapset olivat saaneet teoksensa valmiiksi, otettiin esille museon tablettilaitteet. Lapset asettivat tekemänsä työt riviin ja kuvasivat tabletin iMotion-ohjelmaa käyttäen vierekkäin

olevat työt liikuttaen laitteita vasemmalta oikealle. Näin saatiin aikaiseksi lyhyt video, jota oppilaat pystyivät halutessaan nopeuttamaan ja hidastamaan.

Mitä opittiin?

Museon edustajien ja opettajan palautteiden perusteella lapset oppivat *Minä kuvassa* -toimintamallin avulla katsomaan kuvia valikoiden ja perustelevaan valintansa. Kuvista tuli lapsille tärkeämpiä, kun he liittivät kuvien hahmoja omiin elämiinsä. Yhteisen tarinan luominen

YLLÄ: Työpajassa esikoululaiset tekivät omat tulkintansa "museokaverinsa" tarinasta..

KUVA: REETTA NISONEN / LINKKI – MUSEOT
MEDIAKASVATTAJIKSI -HANKE.

palkitsi lasten työskentelyn. Lisäksi lapset saivat oppia luovuutta, värien käyttöä, havainnointia, monivaiheista työskentelyä, vuorovaikutustaitoja, monimuotoisten ohjeiden vastaanottoa, yhteistyötaitoja ja mediavälineiden hyödyntämistä taiteessa.

Museopedagogin näkökulmasta mediakasvatus on laaja sisältöalue, jonka avulla voidaan luoda

näkökulmia visuaaliseen ja narratiiviseen ympäristöön. Museo voi tuoda raikkaita näkökulmia perinteisiin taiteen tarkastelutapoihin yhdistämällä eri metodeja toisiinsa (lisätty todellisuus ja näyttelyhuone, intertekstuaalisuus ja muo-

tokuva). *Minä kuvassa* -toimintamallissa, jossa huomiota kiinnitettiin erityisesti muotokuvaan, intertekstuaalinen metodi osoittautui antoisaksi. Sen avulla muotokuvien kautta voi käsitellä aikakauden aatteita, arvostuksia ja tapoja.

MEIDÄN MEDIA-ARKKU -TOIMINTAMALLI

LÄHTÖKOHTANA *Meidän media-arkku* -toimintamalliin oli huoli niistä päiväkodeista ja kouluista, joiden oppilaat eivät välimatkan tai jonkin muun syyn takia pääse vierailemaan museoon. Toimintamallissa museo viedään päiväkotiin tai kouluun helposti liikuteltavan laukun tai arkun muodossa.

Meidän media-arkku -toimintamallin teema on esine ja sen tarina. Media-arkun sisältö koostuu museoiden kokoelmista, joista arkkun valitaan esineitä ja muuta materiaalia, joka kertoo median muuttumisesta museon ja paikkakunnan näkökulmasta. Teemana voi olla esimerkiksi mediavälineiden muutos: Miten ja milloin eri mediat tulivat paikkakunnalle? Miten medioiden käyttö on muuttunut vuosien varrella? Näkökulmia voidaan tarkentaa tai laajentaa tarvittaessa. Toimintamallissa ei välttämättä tarvita internetiä tai muutakaan teknologiaa. Jos niitä kuitenkin on käytössä, toimintamallin toteutukseen voidaan

lisätä esimerkiksi verkossa olevien kokoelmatietokantojen tarkastelua ja työpajassa esimerkiksi tablettilaitteen käyttöä.

Koulussa luokka tutustuu media-arkkuun museolehtorin tai vastaavan museon edustajan johdolla. Tämän jälkeen lapset keksivät pienryhmissä media-arkun esineisiin perustuvan tarinan, jonka he kirjoittavat tai piirtävät lehden tai satukirjan muotoon. Pienryhmät esittelevät tarinat vuorotellen kaikille. Yhdessä pohditaan esimerkiksi sitä, voisiko tarina olla totta.²²

Mediakasvatuksellisenä tavoitteena on kehittää lapsen monilukutaitoa esineiden kautta, median vastaanottamisen ja valinnan taitoja ja kriittistä medialukutaitoa. Tavoitteisiin on tarkoitus päästä tarkastelemalla eri mediavälineitä ja median muuttumista, vahvistamalla ryhmätyötaitoja, luovuutta ja itse tuottamisen taitoja.

Toimintamalli soveltuu hyvin esimerkiksi peruskoulun 1.–2.-luokille eli 7–8-vuotiaille.

²² Apuna voi käyttää esimerkiksi Mediakompassin materiaalia *Tehdään tarina*, <http://yle.fi/vintti/yle.fi/mediakompassi/mediakompassi/0-3-luokkalaiset/tarinamaailma/tarina/tehdään-tarina/index.htm>

Opetussuunnitelma	Toimintamallissa sovellettavia oppimistavoitteita*
Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014	<p>”Minä ja meidän yhteisömme. Esiopetuksen tehtävä on vahvistaa lasten valmiuksia ymmärtää yhteiskunnan monimuotoisuutta ja toimia siinä. Aihetta lähestytään historiallisesta ja yhteiskunnallisesta sekä etikan ja katsomusten näkökulmista. Lähiyhteisön menneisyyttä sekä ajankohtaisia asioita pohtimalla suunnataan lasten mielenkiintoa yhteiskunnallisiin asioihin.”</p> <p>”Lasten kanssa tutustutaan johonkin lähiympäristön henkilöön tai kohteeseen historiallisesta näkökulmasta. Aihetta lähestytään havainnollisesti ja moniaistisesti eri ilmaisutapoja hyödyntäen. Lisäksi opetuksessa voidaan käsitellä lapsia kiinnostavia muita historiallisia tapahtumia, henkilöitä, kulttuureja ja kulttuuriperintöä. Tiedon lähteenä voidaan käyttää lähiyhteisön jäseniä, esineistöä ja ympäristöä sekä hyödyntää lasten huoltajien asiantuntemusta omasta kulttuuriperinnöstään. Opetuksessa voidaan hyödyntää myös juhlaperinteitä, kertomuksia, perinneleikkejä ja vanhoja lauluja.” (s. 34)</p>
Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014	<p>Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 1–2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2) ”Oppilaita ohjataan arvostamaan oman perheensä ja yhteisönsä sekä muiden perinteitä ja tapoja. Koulutyössä tutustutaan läheiseen kulttuuriympäristöön sekä sen kulttuuriseen monimuotoisuuteen. Oppilaille avataan mahdollisuuksia tutustua kulttuuriperintöön sekä taiteeseen ja muuhun kulttuuritarjontaan ja saada kokemuksia myös kansainvälisyydestä. Tärkeätä on pohtia yhdessä, miten omaan ympäristöön ja sen kulttuuriin voi vaikuttaa.” (s. 100)</p> <p>Monilukutaito (L4) ”Oppilaita ohjataan hankkimaan tietoa erilaisista lähteistä ja välittämään tietoa muille. Heitä ohjataan pohtimaan kuvitteellisen ja todellisen maailman suhdetta sekä myös sitä, että jokaisella tekstillä on tekijänsä ja tarkoituksensa.” (s. 100-101)</p>

*) Taulukossa esitetään poimintoja opetussuunnitelmista. Näiden poimintojen lisäksi opetussuunnitelmista löytyy useita muitakin sovellettavia kohtia, ja toisaalta moni lainattu kohta soveltuu useampaan toimintamalliin.

Suomen valokuvataiteen museo ja Helsingin Yhteislyseo

M EIDÄN MEDIA-ARKKU -toimintamalli ei saanut museoita innostumaan. Suomen valokuvataiteen museo ja Helsingin yhteislyseo kuitenkin toteuttivat keväällä 2015 projektin, joka voidaan nähdä eräänlaisena modernina versiona media-arkku-toimintamallista. Projektissa opiskelijat hyödynsivät Valokuvataiteen museon verkossa julkaisemia I. K. Inhan valokuvia kuvataiteen ja estetiikan kurseillaan.

ALLA: Kristina Koskela. My Treasure Aarteeni 2015, valokuvaperformanssi, Helsingin yhteislyseo.

ESPLANADIN PUISTO / RONEBERGIN ESPLANADI, I. K. INHA, HELSINKI, 1908, SUOMEN VALOKUVATAITEEN MUSEO.

Valokuvataiteen museon ja Helsingin yhteislyseon projekti on esimerkki toiminnasta, jossa museon kokoelmia voidaan hyödyntää sitomatta työskentelyä fyysisesti museoon.

Tausta

Helsingin yhteislyseon kuvataiteen ja estetiikan opettaja sekä Suomen valokuvataiteen museon yleisötyövastaava suunnittelivat yhdessä kurssikokonaisuuden, jossa käytettiin hyväksi I. K. Inhan (1865–1930) Helsinki-aiheisia valokuvia. Suomen valokuvataiteen museo on julkaissut kokoelman valokuvia vapain käyttöoikeuksin

kuvapalvelu Flickrissä²³. Museo ja koulu olivat tehneet yhteistyötä jo ennen kyseistä projektia, joten uuteen teemaan tarttuminen oli helppoa. Projekti oli siis aloitettu Linkki-hankkeesta irrallaan, mutta saimme dokumentoida ja esitellä sen julkaisussamme.

Mitä tehtiin?

Inhan kuvien ympärille rakentui kaksi kokonaista lukiokurssia: Media ja kuvien viestit (KU3) sekä Estetiikan kurssi (EST). KU3-kurssin opiskelijat tutustuivat aluksi Inhan Helsinki-aiheisiin kuviin sekä uusiin Helsingistä otettuihin kuviin ja keskustelivat kuvien eroista ja yhtäläisyyksistä. Valokuvataiteen museon yleisötyövastaava vieraili myös koululla kertomassa Inhan kuvista. Aiheeseen tutustumisen jälkeen opiskelijat saivat tehtäväkseen valita Inhan kuvista kiinnostavimmat ja lähteä kartan kanssa tutustumaan kuvauspaikkoihin. Näin opiskelijat saattoivat vertailla paikan päällä kaupunkikuvan muutoksia. Seuraavaksi opiskelijat saivat tehtäväkseen luoda oman teoksensa digitaalisen kuvakollaasin, perinteisen kollaasin, valokuva- tai videotekniikan mahdollisuuksia hyödyntäen. Estetiikan kurssilla opiskelijoiden tehtävänä oli ensin kirjoittaa essee Inhan kuvien estetiikasta. Toisena tehtävänä oli kirjoittaa kaunokirjallinen teksti, jossa pyrittiin eläytymään joko nykyaikaan tai menneeseen aikaan toisen aikakauden kautta.

Monet opiskelijoiden töistä käsitelivät Helsingin katukuvan muuttumista ja toivat esille opiskelijoiden oman näkökulman ja tulkinnan kotikaupungistaan ja sen muutoksesta. Kurssien päätteeksi opiskelijat rakensivat teoksistaan näyttelyn Kontulassa sijaitsevaan Galleria Kon-

tupisteeseen. Galleria Kontupiste on Helsingin kaupungin ylläpitämä tila, jonka näyttelyt tuotetaan yhteistyössä Valokuvataiteen museon kanssa. Näyttelyn rakentamisessa opiskelijoita ohjasivat heidän opettajansa ja Valokuvataiteen museon yleisötyövastaava.

Mitä opittiin

Opiskelijoista yli puolet kertoi käyttäneensä koulussa tai vapaa-ajalla netistä löytämiään kuvia muokkaamalla niitä. Suuri osa heistä ei ollut tullut ajatelleeksi tekijänoikeuksia näin tehdessään. KU3-kurssin aikana tekijänoikeuksista oli kuitenkin opiskelijoiden mukaan keskusteltu. Opiskelijat kertoivat keskustelleensa myös musiikin tekijänoikeuksista, sillä osa opiskelijoista työsti kurssin aikana videota, johon liittyi musiikkia. Tekijänoikeuksiin liittyvät seikat ovat nykyisessä mediakulttuurissa tärkeä osa mediataitoja ja niitä olisi hyvä käsitellä osana mediakasvatusta sekä kouluissa että museoissa.

Suurin osa opiskelijoista kertoi oppineensa uutta myös kuvanmuokkauksesta sekä siitä, miten paljon Helsinki on muuttunut. Helsingin yhteislyseon opiskelija, Lauri Seppänen²⁴ kertoo työskentelystään seuraavasti:

”Vanhat valokuvat loivat arkisen, mutta mukavan ja rauhallisen vaikutelman kaupunkimaisemasta. Tuli heti halu lähteä käveleksi ympäri Helsinkiä ja katselemaan arkkitehtuuria ja maisemaa. Oman teokseni tein kuvankäsittelyohjelmalla. Teoksessani uusi ja vanha yhdistyy toisiinsa värien keinoin ja henkilöiden vaatetusta nykyaikaistamalla. Haluan teoksellani ilmaista jotain surrealistista, ehkä jopa luonnotonta, aikojen yhdistymistä.”

²³ Suomen valokuvataiteen museon I. K. Inha -kuvat Flickr-kuvapalvelussa, <https://www.flickr.com/photos/valokuvataiteenmuseo/sets/72157650075006210>

²⁴ Helsinki 1908 ja nyt - aikamatkalla I. K. Inhan valokuviin, <http://www.kontu.la/nayttelyt/event/35/106---aikamatkalla-i-k-inhan-kuviin>

Osa opiskelijoista kertoi oppineensa uutta myös näyttelyn rakentamisesta: muun muassa valaistuksen merkityksestä sekä rakentamistyön hitaudesta ja siinä vaadittavasta tarkkuudesta. Yksi opiskelijoista kertoi oppineensa kurssin aikana myös tarkastelemaan kuvia tarkemmin. Vanhojen kaupunkikuvien käyttäminen uusien teosten pohjana pakottaa opiskelijan todella tarkastelemaan kuvaa sekä miettimään omia ratkaisujaan harkitusti ja perustellusti.

YLLÄ: Reetta Nuutinen. Katse menneisyyteen 2015, digitaalinen valokuvakollaasi, Helsingin yhteislyseo.

POIKIA HIETALAHDEN SATAMASSA, I.K. INHA, 1908, HELSINKI, SUOMEN VALOKUVATAITEEN MUSEO.

EVÄITÄ

Hankkeen alusta lähtien koettiin tärkeäksi määritellä millaista on museoiden mediakasvatus: Millainen rooli museolla voi mediakasvattajana olla? Mikä on museon näkökulma mediakasvatukseen? Millaisia tavoitteita museon mediakasvatuksella on? Tässä kappaleessa tarjoamme apuvälineitä näiden kysymysten hahmottamiseen ja niihin vastaamiseen.

ROOLI

MUSEO VOI TOIMIA mediakasvatuksen suhteen erilaisissa rooleissa. Se voi olla mediakasvatuksen toteuttaja, mediakasvatuksen mahdollistaja tai mediakasvatuksen toteuttajan yhteistyökumppani. Rajat näiden roolien välillä ovat veteen piirrettyjä ja teoreettisia, mutta jaottelun avulla museo voi asemoida itseään ja muut toimijat museoita mediakasvatuksen kentällä.

Kun museo on mediakasvatuksen toteuttaja, se vastaa toiminnan suunnittelusta ja toteutuksesta ja tarjoaa palveluaan esimerkiksi kouluille, jolloin toiminta on parhaassa tapauksessa selkeästi opetussuunnitelmaan sidottu. Tästä esimerkkinä toimii julkaisussa esitelty Forssan museon *Viestimme ennen, tänään ja huomenna*-toimintamallikokeilu.

Kun museo on mediakasvatuksen mahdollistaja, se tarjoaa tilansa ja materiaalinsa mediakasvattajien käyttöön. Tällöin toiminnan mediakasvatuksellisesta sisällöstä vastaa joku toinen mediakasvattaja, oli se sitten vaikkapa koulu tai kerho.

Kahden edellä mainitun roolin eräänlaisessa välimuodossa museo on mediakasvatuksen yhteistyökumppani, jolloin se toteuttaa yhdessä muiden mediakasvattajien kanssa museon sisältöjä hyödyntäviä mediakasvatuksellisia toimintoja. Kahdesta viimeksi mainitusta roolista voidaan esimerkkinä pitää julkaisussa esiteltyä Valokuvataiteen museon ja Helsingin yhteislyseon hanketta, jossa museo tarjosi materiaaliksi I. K. Inhan valokuvat ja Galleria Kontupisteen näyttelytilaksi opiskelijoiden tölle.

Museo mediakasvatuksen toteuttajana	Museo mediakasvatuksen mahdollistajana	Museo mediakasvatuksen yhteistyökumppanina
Valmiit mediakasvatukselliset ja opetussuunnitelmiin sidotut työpajat ja tapahtumat	Museo tarjoaa tilansa (näyttelyt) ja materiaalinsa (kokoelmat näyttelyssä ja verkossa) mediakasvattajien (koulut, kerhot, vanhemmat) käyttöön	Museo toteuttaa yhdessä mediakasvattajien kanssa museon sisältöjä hyödyntäviä mediakasvatuksellisia toimintoja

YLLÄ: Museolehtori Leena Hannula keskustelelee muotokuvista esikoululaisten kanssa.

REETTA NISONEN / LINKKI – MUSEOT MEDIKASVATTAJIKSI -HANKE.

NÄKÖKULMA

MUSEON MEDIKASVATUKSEN näkökulmaa voi hahmottaa tutkija Sara Sintosen Museot mediakasvattajina - Mitä näet, mitä kerrot? -seminaarissa käyttämien termien avulla. Museo voi Sintosen mukaan olla: "...museo mediasta, museo mediassa ja museo mediana."

Linkki-hankkeen toimintamalli *Viestimme ennen, tänään ja huomenna* edustaa näkökulmaa *museo mediasta*, sillä toimintamallissa tarkastellaan näyttelyvierailun ja työpajan avulla viestinnän ja viestintävälineiden historiaa. Tämä näkökulma on luonteva museoille, joilla on kokoelmiensa puolesta jokin kytkös mediaan, kuten Sintonen mainitsee artikkelissaan tässä julkaisussa.

Museo voi myös tuoda kokoelmiaan esille mediassa. Näin on tehnyt Suomen valokuvataiteen museo digitoimalla I. K. Inhan valokuvia

ja jakamalla ne kuvapalvelu Flickrissa. Tällöin museon voidaan katsoa olevan *museo mediassa*.

Museo mediana -näkökulmaa edustaa ajatus siitä, että museo itsessään (tai vaikkapa yksittäinen näyttely) on tietoa tuottava, muokkaava ja välittävä media. Tämä näkökulma edellyttää kriittisten tulkintatapojen käyttöä. Hyvänä esimerkkinä tästä toimii Mennään museoon! -viikolla Suomen kansallismuseossa järjestetty työpaja *Historia, media ja minä*, jossa tutkittiin Kansallismuseon itse luomaa historiakuva²⁵.

Samantapaista jakoa käytetään mediakasvatuksesta puhuttaessa²⁶: mediakasvatusta voidaan tehdä sekä *medialla* että *mediasta*. Mediakasvatusta voidaan toisin sanoen harjoittaa käsittelemällä mediasisältöjä (mediasta), eikä sen toteuttamisessa ole välttämätöntä käyttää mediavälineitä kuten *medialla* oppimisessa on ideana.

²⁵ Ks. myös julkaisun liite Poimintoja Mennään museoon! -viikon mediakasvatustarjonnasta 2014.

²⁶ Näkökulmia mediakasvatukseen 2007, 75–76.

TAVOITTEET

MUSEON MEDIKASVATUS on osa museon pedagogista toimintaa. Kuten missä tahansa pedagogisessa toiminnassa, myös mediakasvatuksessa kasvatustavoitteiden määrittely on olennaista.

Mediakasvatusta museossa edellyttää toiminnan mediakasvatuksellisten tavoitteiden määrittelyä ja perustelua

Hankkeen tekemän selvityksen ja sen pohjana olleen kyselyn sekä Linkki-työpajojen keskusteluiden perusteella on selvää, että mediakasvatukseksi ei riitä ainoastaan mediateknologian käyttäminen osana museon työpajoja. Myös työpajojen tavoitteiden tulee olla mediakasvatuksellisia.

Mediakasvatusseura ry on määritellyt keskeiset mediataidot, joita mediakasvatuksella voidaan edistää.

LUOVAT JA ESTEETTISET TAIDOT

Yksilön kykyä katsoa, kuunnella, luoda ja tulkita mediasisältöjä. Ne ovat taitoa tehdä valintoja ja rajauksia. Mediataitoinen löytää itselleen sopivia ilmaisumuotoja mediasta ja osaa hyödyntää niitä oman äänen esiintuomiseksi.

KRIITTISET TULKINTATAIDOT

Kykyä analysoida ja ymmärtää erilaisia mediasisältöjä. Kriittisyys on peruskysymysten esittä-

mistä mediasisällöille: kuka viestii, mitä, kenelle ja miksi tai mitä jätetään sanomatta.

VUOROVAIKUTUS JA OMAN TOIMINNAN KAUTTA SYNTYVÄ OSALLISUUS

Tärkeä osa mediataitoja. Mediakasvatuksen avulla kehittyvät taidot kommunikoida kunnioittavasti muiden kanssa median avulla. Mediataitoisella on kykyä ymmärtää erilaisia mediassa viestittyjä näkökulmia sekä taitoa samastua erilaisiin mediassa toimimisen rooleihin.

TURVATAIDOT

Tähtäimessä ovat turvallinen, tarkoituksenmukainen ja tilannekohtainen median sisältöjen ja palveluiden käyttö. Yksilö tarvitsee turvataitoja ehkäistäkseen ja ratkaistakseen ongelmatilanteita sekä välttyäkseen ikäviltä mediakokemuksilta.²⁷

Edellisessä luvussa esitellyt toimintamallit voi ottaa museossa käyttöön sellaisenaan tai soveltaen. Jos museossa halutaan suunnitella mediakasvatustoimintaa alusta alkaen, apuna voi käyttää seuraavalla sivulla olevaa karttaa. Se auttaa määrittelemään museon roolin, toiminnan näkökulman, tavoitteet, käytetyt menetelmät, kohderyhmän ja mahdolliset välineet.

²⁷ Mediakasvatusta pähkinänkuoressa http://www.mediakasvatusta.fi/wp-content/uploads/2014/05/Mediakasvatusta_pahkinankuoressa.pdf

Kartta museon mediakasvatuksen suunnitteluun

Kartta museon mediakasvatuksen suunnitteluun: esimerkkinä Forssan museo

Edellisellä sivulla karttaa on sovellettu hankkeen toimintamallikokeiluun *Viestimme ennen, tänään ja huomenna* Forssan museossa.

Esimerkissä Forssan museo toimi toteuttajana eli suunnitteli toiminnan sisällön. Tavoitteena oli tarkastella museon kokoelmien ja näyttelyn kautta viestinnän ja viestintävälineiden historiaa, jolloin näkökulma oli *museo mediasta*. Media-aidoista edistettiin etenkin luovia ja esteettisiä taitoja sekä vuorovaikutusta ja osallisuutta. Lapsia pyydettiin tarkastelemaan oman kodin viestintävälineitä ja ottamaan niistä kuvia. Kuvista valmistettua muistipeliä pelattiin yhdessä isovanhempien kanssa. Samalla keskusteltiin vies-

tintävälineiden ja niiden käytön muuttumisesta sekä lasten että aikuisten näkökulmasta.

Myös pelaamisen jälkeinen sadutus, jossa lasten kanssa keskusteltiin viestintävälineiden tulevaisuudesta, toteuttaa osaltaan molempia tavoitteita: aikuisen kanssa keskustellen lapset saivat käyttää mielikuvitustaan ja ideoida tulevaisuuden viestintätapoja ja -välineitä. Toimintamallin toteutuksessa yhdisteltiin useita oppimismenetelmiä. Lapset ottivat kuvia kotonaan eli museon seinien ulkopuolella. Museossa toiminta sisälsi sekä keskustelevan opastuksen että työpajan (muistipelin pelaaminen ja sadutus). Välineinä käytettiin kameroita ja museon tekemää muistipeliä.

TULEVAISUUS

TULEVAISUUS

LINKKI – MUSEOT mediakasvattajiksi -hankkeen alussa museoalan työntekijöiltä kysyttiin, mitä tarvitaan, jotta museossa voidaan kehittää mediakasvatusta. Jo kyselyn perusteella oli selvää, että museoiden mediakasvatuksessa ei lähdettäisi liikkeelle tyhjästä, sillä monissa museoissa mediakasvatus oli jo huomioitu toiminnassa. Kaivattiin kuitenkin lisää tahtoa, osaamista ja välineitä.

Yksi hankkeen tavoitteista oli vakiinnuttaa museoiden rooli mediakasvattajina. Alan sisällä tämä tarkoitti ennen kaikkea tietoisuuden lisäämistä mediakasvatuksesta ja sen merkityksestä sekä museoiden mahdollisuuksista mediakasvatuksen kentällä. Museoiden ja median suhde on tietyssä mielessä hyvin tiivis, sillä usein todetaan, että museo on yksi medioista. Museossa tulkitaan historiaa sekä kerrotaan ja luodaan tarinoita, jotka välitetään näyttelyiden avulla suurelle yleisölle. Museossa voidaan kysyä: millaista historiakuvaa museo tai sen näyttely välittää? Miksi näyttelyyn on valittu juuri tiettyjä esineitä tai teoksia? Mitä valinta kertoo omasta ajastamme tai yhteiskunnastamme? Näkökulma on omiaan kriittisen medialukutaidon kehittämiseksi.

Tämä julkaisu pyrki osaltaan vastaamaan tarpeeseen lisätä mediakasvatuksellista osaamista. Julkaisussa esitellyt toimintamallit ovat hyvä lähtökohta mediakasvatuksen kehittämiseksi museossa: niitä voi hyödyntää sellaisenaan tai soveltaa kuhunkin ympäristöön ja tilanteeseen sopivaksi. Jos museossa halutaan suunnitella

omaa mediakasvatustoimintaa alusta lähtien, apuna voi käyttää luvussa *Eväitä* esiteltyä karttaa.

Tulevaisuudessa uusi teknologia ja digitaalisuus tulevat todennäköisesti lisääntymään entistään, joten erilaisista mobiililaitteista tulee arkipäivän työkaluja myös museoissa. Uusi teknologia tuo uusia hienoja mahdollisuuksia museoille: museo voi entistä helpommin irtautua seinensä ulkopuolelle ja jakaa asiantuntemustaan verkon välityksellä. Museoiden digitaaliset arkistot ja virtuaalinäyttelyt tarjoavat esimerkiksi kouluille uudenlaisia oppimisympäristöjä, joita kannattaa hyödyntää myös mediataitoja opeteltaessa.

Jotta museot voivat ottaa aktiivisen roolin mediakasvatuksessa, niiden tulee määritellä ja perustella toimintansa mediakasvatukselliset tavoitteet ja kehittää toimintamalleja, joissa painotetaan osallistumista, itse tekemistä ja lasten omia tulkintoja. Koulujen ja päiväkotien kannattaa hyödyntää museoiden tarjoamia mahdollisuuksia. Uusissa opetussuunnitelmien perusteissa kannustetaan kouluja yhteistyöhön koulun ulkopuolisten tahojen, kuten museoiden, kanssa.

Tulevaisuus on yhteistyön tulevaisuus. Mediakasvatus ja medialukutaidon kehittäminen ovat yhteisiä asioita, joten tehkäämme niitä yhdessä! Yhdistämällä osaamistaan ja resurssejaan museot, kirjastot, koulut, päiväkodit ja mediakasvattajat voivat parhaiten tukea lasten ja nuorten kehitystä hyvät medialukutaidot hallitseviksi kansalaisiksi.

LÄHTEET & LIITTEET

LÄHTEET

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Määräykset ja ohjeet 2014:94. Opetushallitus. http://www.oph.fi/download/163781_esiopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf

Helsinki 1908 ja nyt - aikamatkalla I. K. Inhan valokuviin, <http://www.kontu.la/nayttelyt/event/35/106---aikamatkalla-i-k-inhan-kuviin>

Hyvä medialukutaito. Suuntaviivat 2013–2016. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2013:1. <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2013/liitteet/OKM11.pdf?lang=fi>

Kulttuuriperintökasvatus opetussuunnitelmissa, Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seura, <http://www.kulttuuriperintokasvatus.fi/kulttuuriperintokasvatus-ja-sen-tavoitteet-nakyvat-lapileikkaavasti-uudistuneissa-opetussuunnitelman-perusteissa/>.

Kulttuurivoltti-hanke, <http://www.kulttuuriperintokasvatus.fi/kulttuurivoltti/>.

Kuvaa, ääntä & tekstiä – medialukutaidon harjoituksia alkuopetukseen ja kerhoihin. Kerhokeskus – koulutyön tuki ry. Helsinki, 2009. http://www.opinkirjo.fi/easydata/customers/opinkirjo/files/materiaalit/kuvaa_aanta_tekstia_web.pdf

Mediakasvatus pähkinänkuoressa, Mediakasvatus.fi -sivusto, http://www.mediakasvatus.fi/wp-content/uploads/2014/05/Mediakasvatus_pahkinankuoressa.pdf

Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa. Stakes ja Opetusministeriön Mediamuffinssi-hanke, 2008. http://www.opinkirjo.fi/easydata/customers/opinkirjo/files/materiaalit/mediakasvatus_varhaiskasvatuksessa_verkkoversio.pdf

Mediakasvatus yleisissä kirjastoissa. Suosituksia ja suuntaviivoja. Suomen kirjastoseura. <http://suomenkirjastoseura.fi/julkaisut/>

Molla – media, osallisuus, lapsi, <http://molla.ejuttu.fi/> videot.

Museolaki 729/1992, 1§ <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19920729>

Myllylä Kaisa, Moniammatillinen yhteistyö kansalaisjärjestöissä on mediakasvatuksen kivijalka, Mediakasvatusseuran blogi. <http://www.mediakasvatus.fi/moniammatillinen-yhteistyö-kansalaisjärjestöissä-on-mediakasvatuksen-kivijalka/>

Näkökulmia mediakasvatukseen. Heikki Kynäslahti, Reijo Kupiainen ja Miika Lehtonen (toim.). Mediakasvatusseuran julkaisuja 1/20117. Helsinki: Mediakasvatusseura, 2007. <http://www.mediakasvatus.fi/publications/ISBN978-952-99964-1-4.pdf>

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Määräykset ja ohjeet 2014: 96. Opetushallitus. http://www.oph.fi/download/163777_perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf

Suomen valokuvataiteen museon I. K. Inha -kuvat Flickr-kuvapalvelussa, <https://www.flickr.com/photos/valokuvataiteenmuseo/sets/72157650075006210>

Taidekaari Tampereella, <http://www.tampere.fi/taidekaari.html>.

Tarinan voima, Oppimateriaalit, Mediakasvatuskeskus Metka, <http://mediametka.fi/opetusmateriaalit/muu-opetusmateriaali/tarinat/>.

Tehdään tarina, Mediakompassi, Yle.fi, <http://yle.fi/vintti/yle.fi/mediakompassi/mediakompassi/0-3-luokkalaiset/tarinamaailma/tarina/tehdään-tarina/index.htm>

Tornberg, Leena, Ensiksi tahtoa, sitten osaamista & välineitä. Selvitys museoiden mediakasvatuksesta 2014. Suomen museoliitto, Linkki – museot mediakasvattajiksi -hanke. Suomen museoliiton julkaisuja 63. Helsinki, 2015. <http://www.museoliitto.fi/linkki-hanke/selvitys2014>.

Viestintätieteiden yliopistoverkoston oppimateriaalit, x4 Näkökulmia tulkintaan, Intertekstuaalinen näkökulma, <https://viestintatieteet-wiki.wikispaces.com/Kuvanlukutaito>

LIITE:

Poimintoja Mennään museoon! -viikon mediakasvatustarjonnasta 2014

VUODESTA 2009 järjestetty koululaisten ja opiskelijoiden Mennään museoon! -viikko sidottiin Linkki-hankeeseen niin, että viikon erityisteman oli mediakasvatus. Mennään museoon! on Museoliiton organisoima koululaisten ja opiskelijoiden museoviikko. Viikon aikana museoissa järjestetään erityisesti koululaisille ja opiskelijoille suunnattuja opastuksia, työpajoja ja tapahtumia. Museot tarttuivat

mediakasvatus-teeman innokkaasti ja kehittivät lukuisia innovatiivisia ohjelmia koululaisille.

Alla oleva taulukko luo katsauksen viikon tarjontaan ja huomioi toimintojen mediakasvatuksellisen tavoitteet. Usein rajaa museon mediakasvatuksellisen ja muun pedagogisen toiminnan välille on vaikea vetää – eikä se välttämättä ole tarpeenkaan. Mediakasvatuksellisten tavoitteiden määrittely on kuitenkin olennaista.

Museo	Tapahtuman nimi	Kuvaus	Kehitettävä mediataito museossa*
Forssan museo	MediaMysteeri Esikoululaisista lukiolaisiin	Koululaiset etsivät vihjeiden perusteella museosta medioita ja muita tiedonkulun välineitä	KRIITTISET TULKINTATAIDOT Tiedonhankintataidot Yhdessä tekeminen
Gallen-Kallela museo	Haloo Akseli! -sivusto tutuksi	Sivusto yhdistää museon arkistojen aarteita, digitointirobotin työpanosta ja yleisön osallistumista tavalla, joka tekee kulttuurihistoriaan tutustumisesta hauskaa.	VUOROVAIKUTUSTAIIDOT Digitaalinen yhdessä tekeminen ja kokeminen
Kuopion taide-museo	Mobiilipeli Kuopion julkisista taideteoksista tutuksi	Vastaamalla visaisiin kysymyksiin pääset etenemään Kuopion patsaspelissä, joka johdattaa pelaajat patsaalta toiselle esitellen samalla taustatietoja teoksista.	KRIITTISET TULKINTATAIDOT VUOROVAIKUTUSTAIIDOT <ul style="list-style-type: none"> • Osallisuus paikalliseen kulttuuriin ja yhteiskuntaan • Paikallisen kulttuuri-identiteetin hahmottaminen • Tiedonhankinta, -hallinta ja jäsenystaidot
Poliisimuseo	Poliisi fiktiossa	Erikoisnäyttely kertoo miten kotimainen fiktiivinen kirjallisuus, elokuvat ja tv-tuotannot ovat muovanneet kansalaisten mielikuvia poliisista ja poliisin työstä.	KRIITTISET TULKINTATAIDOT Tiedon hankinta ja jäsenystaidot

*) Ks. Viisi keskeisintä mediataitoa, joita museot voivat museotyöntekijöiden kyselyn mukaan edistää (Tornberg 2015):

- 1) Osallisuus kulttuuriin ja yhteiskuntaan (Vuorovaikutustaidot)
- 2) Kulttuuri-identiteetin hahmottaminen (Kriittiset tulkintataidot)

3) Yhdessä kokeminen, tekeminen ja tuottaminen (Vuorovaikutustaidot)

- 4) Kyky ymmärtää ja tuottaa tarinoita ja pohtia kokemuksia ja tunteita niiden avulla (Luovat ja esteettiset taidot)
- 5) Tiedonhankinta, -hallinta ja jäsenystaidot (Kriittiset tulkintataidot)

Museo	Tapahtuman nimi	Kuvaus	Kehitettävä mediataito museossa
Porin taidemuseo	Näin sen näin! - videotarinoita omasta museo-kokemuksesta	Koululaiset tekevät museossa digitaalisia tarinoita, joissa näkyy ja korostuu omakohmainen ja kokemuksellinen näkökulma museossa nähtyihin ja koettuihin asioihin. Videotarinoita jaetaan myös toisten katseltavaksi ja kommentoitavaksi.	VUOROVAIKUTUSTAITOJEN LUOVAT JA ESTEETTISET TAIDOT <ul style="list-style-type: none"> • Yhdessä tekeminen, kokeminen ja tuottaminen • Tarinan tuottaminen ja sen pohtiminen omien kokemusten pohjalta
Riihimäen taidemuseo	Toteutumaton Riihimäki QR-koodisuunnistus	Reitille on koottu toteutumattomia suunnitelmia 1700-luvulta 2000-luvulle. Kaupungin alueella kulkevan reitin kiertämiseen tarvitaan kartta sekä QR-koodeja lukeva laite.	KRIITTISET TULKINTATAIDOT VUOROVAIKUTUSTAITOJEN <ul style="list-style-type: none"> • Osallisuus paikalliseen kulttuuriin ja yhteiskuntaan • Paikallisen kulttuuri-identiteetin hahmottaminen • Tiedon hankinta ja -jäsenitys
Serlachius-museo Gustaf	Muotokuva Warholin hengessä Alakouluikäiset	Heittäydy hetkeksi Andy Warholin värikkääseen maailmaan ja toteuta tablettitietokoneella itsestäsi muotokuva pop-taiteen hengessä.	LUOVAT JA ESTEETTISET TAIDOT Oma kuvatuotos
Suomen kansallismuseo	Historia, media ja minä -työpaja lukiolaisille Lukiolaiset, soveltuu erityisesti kursseille HI1, HI4 ja HI5.	Työpajassa tutkitaan Kansallismuseon luomaa historiaa. Museota tarkastellaan yhtenä historiaa määrittävänä medianäkökulmana, joka tulkitsee ja ottaa kantaa. Toiminnallisessa osuudessa käytetään sosiaalisen median välineitä.	KRIITTISET TULKINTATAIDOT LUOVAT JA ESTEETTISET TAIDOT <ul style="list-style-type: none"> • Yhdessä tekeminen, kokeminen ja tuottaminen • Kulttuuri-identiteetin hahmottaminen
Suomen valokuva-taiteen museo	Luento: Kuvat sosiaalisessa mediassa Lasten vanhemmille/aikuisille	"Miten kuvia käytetään, tulkitaan ja analysoidaan? Kuinka monta hashtagia kuva kertoo?"	KRIITTISET TULKINTATAIDOT Tiedonhankinta, -hallinta ja jäsenystaidot

Museo	Tapahtuman nimi	Kuvaus	Kehitettävä mediataito museossa
Taide- ja museokeskus SINKKA	Tunnistatko vihapuheen?	Vekarateatterin ohjaaja Mikko Dahlströmin ja nuorten työstämä video, joka pohjautuu Vieraalla maalla -näytteen herättämiin ajatuksiin.	LUOVAT JA ESTEETTISET TAITOJEN <ul style="list-style-type: none"> • Yhdessä kokeminen, tekeminen ja tuottaminen • Kyky ymmärtää ja tuottaa tarinoita ja pohtia kokemuksia ja tunteita niiden avulla
Tekniikan museo	Mediametkaa museossa -työpajat 3-6 luokka-asteet	Mediatyöpajoissa tutustutaan median tehtävään viestien välittäjänä ja kerrotaan oma tarina sarjakuvan ja julisteen muodossa. Apuna käytetään tablettitietokonetta ja lisättyä todellisuutta.	LUOVAT JA ESTEETTISET TAITOJEN KRIITTISET TULKINTATAIDOT <ul style="list-style-type: none"> • Kyky ymmärtää ja tuottaa tarinoita ja pohtia kokemuksia ja tunteita niiden avulla • Tiedonhankinta, -hallinta ja jäsenystaidot
Wahlbergin museotalo	#MuseoKännykässä	Valokuvakilpailu, jossa nuoria kannustetaan tutustumaan oman kaupunkinsa historiaan Seinätön museo -mobiiliopasteen avulla. Nuoret ottavat selfien tai kaverikuvan mobiiliopasteen esittelemässä paikassa kaupungilla ja se jaetaan sosiaalisessa mediassa.	KRIITTISET TULKINTATAIDOT LUOVAT JA ESTEETTISET TAITOJEN VUOROVAIKUTUSTAITOJEN <ul style="list-style-type: none"> • Osallisuus paikalliseen kulttuuriin ja yhteiskuntaan • Paikallisen kulttuuri-identiteetin hahmottaminen • Kyky tuottaa tarinoita • Yhdessä kokeminen

MUSEOT JA MEDIKASVATUS on Linkki – museot mediakasvattajiksi -hankkeen tuottama julkaisu, joka on suunnattu museoammattilaisille, opettajille ja mediakasvattajille. Museoammattilaisia julkaisu innostaa aloittamaan tai kehittämään museon mediakasvatustyötä. Opettajien ja mediakasvattajien näkökulmasta julkaisu tarjoaa ikkunan museotyöhön ja rohkaisee yhteistyöhön museoiden kanssa. Julkaisu on sekä pohdiskeleva että käytännönläheinen ja siten toimii sekä inspiraation ja uusien ajatusten lähteenä että työkaluna käytännön työssä.